

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή
Hellenic Parliamentary Budget Office

ΕΚΘΕΣΗ Γ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2020

ΑΘΗΝΑ, Δεκέμβριος 2020

www.pbo.gr

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή αφορά το τρίτο τρίμηνο του 2020. Για τη σύνταξη της έκθεσης χρησιμοποιήθηκαν επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία στα οποία μπορεί να μεταβεί κανείς μέσω των ηλεκτρονικών συνδέσμων στις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου, αλλά και μη δημοσιευμένα στοιχεία που παρασχέθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Ευχαριστούμε το Υπουργείο Οικονομικών (ιδιαίτερα το ΓΛΚ και τον ΟΔΔΗΧ), το Υπουργείο Εργασίας (ιδιαίτερα τις οικονομικές υπηρεσίες, τον ΕΦΚΑ, το ΚΕΑΟ και τον ΟΠΕΚΑ) και την ΑΑΔΕ για την παροχή πρόσθετων στοιχείων και διευκρινίσεων. Ενδεχόμενα λάθη και παραλείψεις είναι αποκλειστική ευθύνη του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή.

Η Επιστημονική Επιτροπή:

Άγγελος Κανάς

Παναγιώτης Κωνσταντίνου

Ναπολέων Μαραβέγιας

Αθανάσιος Ταγκαλάκης

Ο Συντονιστής:

Φραγκίσκος Κουτεντάκης

[κενή σελίδα]

Περιεχόμενα

Σύνοψη	5
Summary	7
1. Μακροοικονομικές εξελίξεις	9
1.1. Διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον	9
1.2. Εγχώριο περιβάλλον.....	12
ΑΕΠ και συνιστώσες	12
Προβλέψεις και βραχυχρόνιοι δείκτες	13
Ρευστότητα.....	15
Πληθωρισμός	16
Εξωτερικός τομέας	16
Ανεργία.....	17
Απασχόληση	18
Ροές μισθωτής εργασίας.....	19
Αμοιβές.....	19
Διαθέσιμο εισόδημα	19
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις	21
2.1. Δημοσιονομικά στοιχεία Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2020	21
Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις.....	23
2.2. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου	24
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου.....	24
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων	25
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων	28
2.3. Δημόσιο χρέος.....	30
Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων.....	30
Η επανέκδοση του δεκαπενταετούς ομολόγου.....	31
Η έκδοση των εντόκων γραμματίων 26 εβδομάδων	31
Η έκδοση των εντόκων γραμματίων 13 εβδομάδων	31
3. Διαρθρωτικές εξελίξεις	34
3.1. Κοινωνική ασφάλιση.....	34
3.2. Κοινωνική πρόνοια.....	35
3.3. Τράπεζες.....	37

Ευρετήριο πινάκων

Πίνακας 1 ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%).....	13
Πίνακας 2 Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου, σε εκατ. ευρώ.....	22
Πίνακας 3 Κατανομή πλήθους οφειλετών με χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση	28
Πίνακας 4 Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση, σε εκατ. ευρώ	28
Πίνακας 5 Κατανομή πλήθους μητρώων οφειλετών με χρέη προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.....	29
Πίνακας 6 Κατανομή κύριων οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ	30
Πίνακας 7 Εκτέλεση προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2020, σε εκατ. ευρώ	34
Πίνακας 8 Αριθμός εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης στο τέλος κάθε τριμήνου κατά τα έτη 2019-2020 (ποσά σε ευρώ)	35
Πίνακας 9 Δαπάνη καταβολής επιδομάτων ΟΠΕΚΑ, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2020, σε ευρώ	36
Πίνακας 10 Αριθμός δικαιούχων επιδομάτων ΟΠΕΚΑ, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2020	37

Ευρετήριο διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1 Δείκτης αβεβαιότητας διεθνούς οικονομικής πολιτικής (GEPU)	10
Διάγραμμα 2 Πληθωρισμός εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού.....	16
Διάγραμμα 3 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου, σε εκατ. ευρώ..	17
Διάγραμμα 4 Ποσοστό ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη.....	18
Διάγραμμα 5 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ.....	25
Διάγραμμα 6 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων, σε εκατ. ευρώ	26
Διάγραμμα 7 Εισπράξεις-διαγραφές και νέα ληξιπρόθεσμα, σε εκατ. ευρώ	26
Διάγραμμα 8 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων	30
Διάγραμμα 9 Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε δις ευρώ	38

Σύνοψη

Οι μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα εξακολουθούν να καθορίζονται από τις επιπτώσεις της πανδημίας. Η κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας το τρίτο τρίμηνο διαμορφώθηκε στο -11,7% (σε ετήσια βάση) και αποτελεί τη χειρότερη επίδοση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο πληθωρισμός παραμένει σε αρνητικό έδαφος (-2,0% τον Οκτώβριο) και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έφτασε τα 8,6 δις ευρώ το εννεάμηνο (από 90 εκατ. ευρώ πέρυσι). Η εικόνα της αγοράς εργασίας είναι επίσης ανησυχητική, παρότι λιγότερο δραματική. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Αυγούστου, η απασχόληση έχει μειωθεί κατά 2,5% σε ετήσια βάση, όμως η ανεργία παραμένει σχεδόν αμετάβλητη στο 16,8%, αφενός λόγω της μείωσης του εργατικού δυναμικού κατά 2,8% και αφετέρου λόγω των ειδικών μέτρων διατήρησης των θέσεων εργασίας. Επιδείνωση σε σχέση τόσο με πέρυσι όσο και με τον προηγούμενο μήνα παρουσιάζουν τον Νοέμβριο σημαντικοί βραχυχρόνιοι δείκτες όπως ο Δείκτης Οικονομικού κλίματος (ESI) και ο Δείκτης Υπεύθυνων Προμηθειών (PMI).

Η δημοσιονομική εικόνα είναι εξίσου προβληματική καθώς την περίοδο Ιανουαρίου Σεπτεμβρίου καταγράφεται πρωτογενές έλλειμμα κοντά στα 7 δις ευρώ που αντιστοιχεί σε επιδείνωση κατά 10,8 δις σε σχέση με πέρυσι. Αυτό ωστόσο δεν δείχνει να επηρεάζει τις αποδόσεις των τίτλων του ελληνικού δημοσίου που παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλές, καθώς συνεχίζουν να στηρίζονται από την εξαιρετικά διευκολυντική νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Θετική εξέλιξη ήταν η πρόσφατη αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας από τον οίκο αξιολόγησης Moody's.

Η έξαρση της πανδημίας και τα νέα περιοριστικά μέτρα (lockdown) που τέθηκαν σε ισχύ από τις αρχές Νοεμβρίου προκειμένου να προστατευθεί η δημόσια υγεία έχουν επιδεινώσει περαιτέρω τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές συνθήκες. Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2021, οι προβλέψεις για την έκταση της ύφεσης έχουν αναθεωρηθεί προς το χειρότερο ενώ το ετήσιο δημοσιονομικό αποτέλεσμα θα επιβαρυνθεί ακόμα περισσότερο εξαιτίας των πρόσθετων μέτρων στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Η γνώμη του Γραφείου Προϋπολογισμού επισήμανε τα σημαντικά μακροοικονομικά και δημοσιονομικά ρίσκα με κυριότερο τις υποθέσεις επαναφοράς των δημόσιων εσόδων το 2021.

Σε κάθε περίπτωση, οι αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας παραμένουν βραχυχρόνια διαχειρίσιμες, λόγω των ειδικών συνθηκών που επέβαλαν τη χαλάρωση των δημοσιονομικών περιορισμών του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και τη διευκολυντική νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Παρόλα αυτά, το δεύτερο κύμα της πανδημίας εντείνει την αβεβαιότητα και τους μεσοπρόθεσμους κινδύνους για την οικονομία. Η διάρκεια όσο και η έκταση των επιπτώσεων αυτού του δεύτερου κύματος είναι άγνωστες, γνωρίζουμε όμως πως όσο διευρύνονται οι οικονομικές και δημοσιονομικές απώλειες της πανδημίας, τόσο παρατείνεται ο χρόνος που θα χρειαστεί μέχρι την επαναφορά στην προ κορωνοϊού κατάσταση. Η Ελλάδα έχει έναν πολύ υψηλό λόγο δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ, ο οποίος θα αυξηθεί περαιτέρω λόγω των δημοσιονομικών επιπτώσεων της πανδημίας (βλ. Έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ΔΝΤ). Για τον λόγο αυτό,

παρότι το δημόσιο χρέος χαρακτηρίζεται από ευνοϊκό χρονοδιάγραμμα αποπληρωμών και χαμηλό κόστος δανεισμού, θα πρέπει να διασφαλιστεί η αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας όταν ολοκληρωθεί η ανάκαμψη της οικονομίας προκειμένου να μην χαθεί η εμπιστοσύνη των αγορών στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της οικονομίας.

Επιπρόσθετα, καθίσταται αναγκαία η εκπόνηση μιας στρατηγικής διαχείρισης της πανδημίας που δεν θα περιορίζεται μόνο στις αναγκαίες μεταβιβάσεις και φοροαπαλλαγές αλλά θα στοχεύει στην ενίσχυση της δημόσιας υγείας, της εκπαίδευσης και των μέσων μαζικής μεταφοράς, τόσο σε ανθρώπινο επιστημονικό προσωπικό όσο και σε υποδομές, προκειμένου βραχυπρόθεσμα να περιοριστεί η μετάδοση της πανδημίας με την ελάχιστη δυνατή διαταραχή στις καθημερινές δραστηριότητες και μετακινήσεις των πολιτών – και κατά συνέπεια στις οικονομικές επιπτώσεις – και μεσοπρόθεσμα να αναβαθμιστεί το επίπεδο των δημόσιων υπηρεσιών και υποδομών που αποτελούν προϋποθέσεις για τον δυναμικό ρυθμό μεγέθυνσης.

Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, οι θετικές προοπτικές για την οικονομία προέρχονται πρώτον, από τα ενθαρρυντικά νέα για την ανάπτυξη εμβολίου κατά του COVID-19 και δεύτερον, από τα διαθέσιμα κονδύλια του ταμείου ανάκαμψης Next Generation EU (NGEU) που, εφόσον ξεπεραστεί η εμπλοκή από τις αντιρρήσεις της Ουγγαρίας και της Πολωνίας, αναμένεται ότι θα κατευθυνθούν, κατά κύριο λόγο σε νέες επενδύσεις οδηγώντας σε μια σημαντική άνοδο του πραγματικού ΑΕΠ για την περίοδο 2021-26. Σε αυτό το πλαίσιο αξίζει να αναφερθεί και η τελική έκθεση του «Σχεδίου ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία» (Έκθεση Πισσαρίδη) που δόθηκε πρόσφατα στη δημοσιότητα και στην οποία βασίστηκαν οι στρατηγικές κατευθύνσεις για το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Όπως αναφέραμε και στην έκθεση του Β τριμήνου, οι περισσότερες προτάσεις που περιλαμβάνει έχουν σημαντικό οικονομικό και πολιτικό κόστος και η υλοποίησή τους προϋποθέτει έναν σημαντικό βαθμό πολιτικής και κοινωνικής συναίνεσης. Συνεπώς, η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην υλοποίηση των προτάσεων που οδηγούν στην αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου, στη βελτίωση των όρων συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, στην πράσινη ανάκαμψη και στην ψηφιακή μετάβαση της ελληνικής οικονομίας. Τα πεδία αυτά συγκεντρώνουν τις περισσότερες πιθανότητες συναίνεσης μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων και αποτελούν σπάνια ευκαιρία να συμφωνηθεί μια κοινά αποδεκτή μακροπρόθεσμη στρατηγική.

Summary

Macroeconomic developments in Greece are still driven by the effects of the pandemic. The 11,7% recession of the third quarter is the worst among EU countries. Deflation is ongoing (-2.0% in October) and the current account deficit reached 8.6 billion euros in nine months (from 90 million euros last year). The labour market condition is still worrying, although less dramatic. According to August data, employment has fallen by 2.5% year on year, but unemployment remains almost unchanged at 16.8%, due to reduction of the labour force by 2.8% and to special measures for job retention. Significant short-term indicators such as the Economic Sentiment Indicator (ESI) and the Purchasing Managers' Index (PMI) have deteriorated in November 2020 both year on year and with respect to the previous month.

The fiscal outlook is equally troubling with a primary deficit in the period January-September recorded close to 7 billion euros, which corresponds to a deterioration by 10.8 billion compared to last year. However, this does not seem to affect the yields on Greek government bonds, which remain very low as they continue to be supported by the extremely accommodative monetary policy of the European Central Bank. Also significant was the recent upgrade of the country's credit rating by Moody's.

The outbreak of the pandemic and the new lockdown measures that came into force in early November to protect public health will further worsen macroeconomic and fiscal conditions. According to the 2021 Budget, forecasts for the recession have been revised downwards while the fiscal outcome will be deteriorated by additional business and household support measures. The PBO has expressed its opinion on the Budget, stressing the substantial macroeconomic and fiscal risks, concerning mostly the recovery of public revenues in 2021.

In any case, the negative effects of the pandemic remain manageable in the short term, due to the escape clause from the Stability and Growth Pact and the accommodative monetary policy of the European Central Bank. However, the second wave of measures to combat the pandemic effects, intensifies the medium-term uncertainty and risks to the economy. The duration and extent of the effects of this second wave are unknown, but we know that as the economic and fiscal losses of the pandemic widen, the time required to return to the previous state is extended. Greece has a very high ratio of public debt to GDP, which will increase further due to the fiscal impact of the pandemic (see [Report by the European Commission](#) and the [IMF](#)). For this reason, although the public debt is characterized by a favourable repayment schedule and low borrowing costs, fiscal balance should be restored when the economy recovers in order not to lose the confidence of the markets in its medium-term prospects.

Furthermore, it becomes necessary to develop a pandemic management strategy that will not be limited to the necessary transfers and tax deferrals but will aim at strengthening public health, education and public transport, both in terms of human resources, especially scientific staff, and in terms of infrastructure, in order to limit the spread of the pandemic in the short-run with the least possible disruption to the daily activities and movements of citizens, and

consequently limit the economic impact. In the medium-run, this would improve public services and infrastructures that are major determinants of potential output.

In the near future, the positive outlook for the economy comes firstly from the encouraging news of the COVID-19 vaccine and secondly from the funds available from the Next Generation EU (NGEU) recovery fund, provided that Hungary and Poland objections are addressed, which are expected to focus mainly on new investments leading to a significant increase in real GDP for the period 2021-26. In this context it is worth noting the recent publication of the final draft of “Growth plan for the Greek economy” (Pissarides Report). As we mentioned in our second quarter report, most proposals have a substantial economic and political cost that will require a substantial degree of political and social consensus. Therefore, emphasis should be put on the proposals that lead to human capital development, improvement of female labour market conditions, green development and digitalization of the Greek economy. These fields are the most likely to generate consent among political parties, providing a rare opportunity for a politically agreed long-term strategy.

1. Μακροοικονομικές εξελίξεις

1.1. Διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον

Η παγκόσμια οικονομία βρέθηκε σε ανοδική τροχιά κατά το τρίτο τρίμηνο του 2020, ωστόσο η νέα έξαρση της πανδημίας και η επαναφορά των περιοριστικών μέτρων το 4^ο τρίμηνο του έτους αναμένεται να καθυστερήσουν την επιστροφή της παγκόσμιας οικονομίας στα επίπεδα δραστηριότητας πριν από την πανδημία.

Σύμφωνα με τη πρόσφατη έκθεση του ΔΝΤ (WEO, Οκτώβριος 2020) η παγκόσμια ανάπτυξη προβλέπεται στο -4,4% αναθεωρημένη προς τα πάνω σε σχέση με τη πρόβλεψη του Ιουνίου (-4,9%, WEO Ιούνιος 2020). Η αναθεώρηση οφείλεται κυρίως στις αναπτυσσόμενες οικονομίες όπου η δραστηριότητα άρχισε να βελτιώνεται νωρίτερα από το αναμενόμενο, αφότου άρχισαν να αίρονται σταδιακά τα μέτρα περιορισμού τον Μάιο και τον Ιούνιο, καθώς και στους δείκτες για μια ισχυρότερη ανάκαμψη το τρίτο τρίμηνο. Για το 2021, η πρόβλεψη είναι στο 5,2% λίγο χαμηλότερα από τη πρόβλεψη του Ιουνίου (5,4%, WEO Ιούνιος 2020), αντικατοπτρίζοντας τις προσδοκίες για παράταση των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης. Επιπλέον, οι προβλέψεις δείχνουν μεγάλα αρνητικά παραγωγικά κενά και αυξημένα ποσοστά ανεργίας το 2020 και το 2021 τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και στις αναδυόμενες οικονομίες, τα οποία ενδέχεται να είναι ακόμη μεγαλύτερα των προβλεπόμενων, καθώς το δεύτερο κύμα της πανδημίας εξελίσσεται και τα μέτρα που λαμβάνονται περιορίζουν ξανά την οικονομική δραστηριότητα.

Η δυναμική της παγκόσμιας ανάπτυξης διαφοροποιείται μεταξύ των αναπτυσσόμενων και των αναπτυσσόμενων χωρών. Σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις του ΔΝΤ, στις αναπτυσσόμενες χώρες ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ από 1,7% το 2019 προβλέπεται να μειωθεί στο -5,8% το 2020 και να αυξηθεί στο 3,9% το 2021. Για την οικονομία των ΗΠΑ προβλέπεται να μειωθεί από 2,2% το 2019 στο -4,3% το 2020 και να αυξηθεί στο 3,1% το 2021. Η μεγέθυνση της ιαπωνικής οικονομίας προβλέπεται να μειωθεί από 0,7% το 2019 στο -5,3% το 2020 και να αυξηθεί στο 2,3% το 2021. Στην Ευρωζώνη, προβλέπεται να μειωθεί από 1,3% το 2019 στο -8,3% το 2020 και να αυξηθεί στο 5,2% το 2021.

Για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, το ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί από 3,7% το 2019 στο -3,3% το 2020 και να αυξηθεί στο 6,0% το 2021. Ο ρυθμός μεγέθυνσης της κινέζικης οικονομίας προβλέπεται να μειωθεί από 6,1% το 2019 στο 1,9% το 2020 και να αυξηθεί στο 8,2% το 2021. Η μεγέθυνση της οικονομίας της Ινδίας προβλέπεται να μειωθεί από 4,2% το 2019 στο -10,3% το 2020 και να αυξηθεί στο 8,8% το 2021.

Ο ΟΟΣΑ στην πρόσφατη επικαιροποίηση των προβλέψεών του (Δεκέμβριος 2020) προβλέπει συρρίκνωση για την παγκόσμια οικονομία στο -4,2% το 2020 και μεγέθυνση τόσο για το 2021 όσο και για το 2022, 4,2% και 3,7% αντίστοιχα, από 2,7% το 2019. Για την Ευρωζώνη προβλέπεται ύφεση 7,5% το 2020 και ανάκαμψη για τα επόμενα δυο έτη. Συγκεκριμένα, για το 2021 προβλέπεται ρυθμός μεγέθυνσης 3,6%, ενώ για το 2022 η πρόβλεψη είναι στο 3,3%, από 1,3% το 2019. Για την Κίνα προβλέπει μεγέθυνση 1,8% το 2020, 8,0% για το 2021 και 4,9% για το 2022, ενώ για την Ινδία προβλέπει ύφεση 9,9% για το 2020 και ανάκαμψη 7,9% το 2021 και 4,8% για το 2022.

Οι Φθινοπωρινές Προβλέψεις (Νοέμβριος 2020) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις οικονομίες της Ευρωζώνης αναθεωρήθηκαν προς τα πάνω για το 2020 και προς τα κάτω για το 2021 σε σύγκριση με τις Θερινές Προβλέψεις (Ιούλιος 2020). Συγκεκριμένα προβλέπεται ύφεση 7,8% το 2020 (από ύφεση 8,7% στις Θερινές Προβλέψεις) και ανάκαμψη 4,2% το 2021 (από 6,1% στις Θερινές Προβλέψεις), ενώ για το 2022 προβλέπεται ρυθμός μεγέθυνσης 3,0%. Τα προσωρινά στοιχεία τρίτου τριμήνου 2020 που ανακοίνωσε η Eurostat κατέγραψαν ύφεση 4,3% για την Ευρωζώνη και 3,9% για την ΕΕ σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2019.

Σημαντική αύξηση κατέγραψε και ο δείκτης αβεβαιότητας παγκόσμιας οικονομικής πολιτικής (Global Economic Policy Uncertainty, GEPU) που διαμορφώθηκε σε ιστορικά υψηλά επίπεδα τον Απρίλιο του 2020, ως συνέπεια αφενός της αλματώδους εξάπλωσης της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και αφετέρου της αβεβαιότητας για τα μέτρα οικονομικής πολιτικής που θα υιοθετηθούν για να εξέλθει η παγκόσμια οικονομία από την ύφεση. Ωστόσο είναι εμφανής η υποχώρηση του δείκτη κατά τον Οκτώβριο.

Διάγραμμα 1 Δείκτης αβεβαιότητας διεθνούς οικονομικής πολιτικής (GEPU)

Οι οικονομίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν έναν συνδυασμό προκλήσεων και αβεβαιοτήτων λόγω της πανδημίας αλλά και των γενικότερων γεωπολιτικών ανακατατάξεων που θα επιταχυνθούν λόγω της πανδημίας. Η έξαρση των κρουσμάτων COVID-19 και η λήψη νέων περιοριστικών μέτρων το τέταρτο τρίμηνο αυξάνει την αβεβαιότητα και αναμένεται να βαθύνει την ύφεση και να καθυστερήσει την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Μεγάλες αβεβαιότητες περιβάλλουν σχεδόν κάθε πτυχή της πανδημίας και καθιστούν δύσκολη τη συνολική ποσοτική και ποιοτική αξιολόγηση της μεταβολής των οικονομικών μεγεθών, καθώς οι πυκνές και πολυ-επίπεδες παγκόσμιες εξελίξεις και πολιτικές των τελευταίων μηνών άλλοτε επηρεάζουν προς τη θετική πλευρά και άλλοτε προς την αρνητική πλευρά.

Προς την θετική πλευρά:

- Η επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική θα μπορούσαν να ωθήσουν την παγκόσμια μεγέθυνση σε υψηλότερα επίπεδα από τα προβλεπόμενα.
- Η ταχύτερη αύξηση της παραγωγικότητας θα μπορούσε να προκληθεί από αλλαγές στην παραγωγή, τη διανομή και τα συστήματα πληρωμών μέσω εφαρμογής της απομακρυσμένης εργασίας σε ευρύτερους τομείς της οικονομίας αλλά και μέσω νέων τεχνικών στην ιατρική.
- Η πρόοδος στις θεραπευτικές μεθόδους θα μπορούσε να επιτρέψει στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης να διαχειριστούν καλύτερα μεγάλο αριθμό λοιμώξεων ενώ αλλαγές στους χώρους εργασίας και στη συμπεριφορά των καταναλωτών ώστε να μειωθεί η μεταδοτικότητα ενδέχεται να επιτρέψουν στην οικονομική δραστηριότητα να επιστρέψει πιο γρήγορα στα επίπεδα προ πανδημίας χωρίς να προκαλούνται επαναλαμβανόμενα κύματα μετάδοσης του ιού.
- Η παραγωγή ασφαλών αποτελεσματικών εμβολίων σε επαρκείς ποσότητες και προσιτές τιμές που θα είναι γρήγορα διαθέσιμα στο ευρύ κοινό, θα ήταν ικανή να βελτιώσει το οικονομικό κλίμα αποφέροντας καλύτερα αποτελέσματα συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας για πλήρη ανάκαμψη σε τομείς όπως ο τουρισμός.

Προς την αρνητική πλευρά:

- Οι καθυστερήσεις στην εξεύρεση θεραπείας και στην ανάπτυξη αποτελεσματικών εμβολίων καθώς και η πιθανή άνιση πρόσβαση των χωρών σε αυτά, σε συνδυασμό με νέα αυστηρά μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης και περιορισμού της κυκλοφορίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του COVID-19, θα μπορούσε να οδηγήσει σε χειρότερα αποτελέσματα από τα προβλεπόμενα.
- Η πρόωρη διακοπή της επεκτατικής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής θα μπορούσε να επιβραδύνει την ανάκαμψη.
- Οι χρηματοδοτικές συνθήκες ενδέχεται να επιδεινωθούν και να οδηγήσουν ορισμένες οικονομίες σε κρίσεις χρέους, επιβραδύνοντας περαιτέρω την οικονομική δραστηριότητα.
- Η βαθιά ύφεση συνεπάγεται εκτεταμένες ελλείψεις ρευστότητας που μπορούν εύκολα να οδηγήσουν σε πτωχεύσεις και κλείσιμο επιχειρήσεων. Ήδη υπήρξαν περιπτώσεις πτωχεύσεων, ενώ το ποσοστό αθέτησης εταιρικού χρέους (ομολόγων) είναι στο υψηλότερο επίπεδο μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση.

Περαιτέρω αβεβαιότητες και κίνδυνοι εκτός από αυτούς που σχετίζονται με την πανδημία αφορούν:

- Τις εκτεταμένες κοινωνικές αναταραχές που δημιουργούν πρόσθετες προκλήσεις για την παγκόσμια οικονομία. Παρόλο που οι αιτίες διαφέρουν μεταξύ των χωρών, σε πολλές περιπτώσεις, αυτές περιλαμβάνουν τη μείωση της εμπιστοσύνης στα καθιερωμένα θεσμικά όργανα και την έλλειψη εκπροσώπησης στις δομές διακυβέρνησης, καθώς και την αντίληψη ότι δεν υπάρχει σύνδεση μεταξύ των προτεραιοτήτων των ηγετών και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες.

- Τις γεωπολιτικές εντάσεις. Μολονότι φαινόταν να αποκλιμακώνονται κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι γεωπολιτικές εντάσεις θα μπορούσαν να επανεμφανιστούν. Επιπλέον, οι τριβές μεταξύ του συνασπισμού των παραγωγών πετρελαίου του OPEC+ δημιουργούν κινδύνους για την παγκόσμια παραγωγή πετρελαίου. Μια νέα πτώση των τιμών, όπως τον Μάρτιο, θα μπορούσε να πλήξει σοβαρά τη δραστηριότητα των χωρών που εξάγουν πετρέλαιο και να οδηγήσει σε ασθενέστερη ανάπτυξη από ότι είχε προβλεφθεί.
- Την κλιμάκωση των εντάσεων μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας. Παρά την πρόσφατη επιβεβαίωση της πρώτης φάσης της εμπορικής συμφωνίας που υπεγράφη μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας στις αρχές του έτους, οι εντάσεις μεταξύ των δύο μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου παραμένουν αυξημένες σε πολλά μέτωπα.
- Την αβεβαιότητα για την επίτευξη συμφωνίας που θα διέπει τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ Βρετανίας και ΕΕ μετά το 2021. Η μεταβατική συμφωνία του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ευρωπαϊκή Ένωση λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2020. Εάν οι δύο πλευρές αποτύχουν να συμφωνήσουν και να επικυρώσουν μια εμπορική συμφωνία, οι εμπορικοί φραγμοί μεταξύ τους αναμένεται να αυξηθούν σημαντικά, γεγονός που θα ωθούσε το επιχειρηματικό κόστος προς τα πάνω και θα μπορούσε να διαταράξει τις μακροχρόνιες διασυνοριακές συμφωνίες παραγωγής.
- Τις φυσικές καταστροφές που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή. Η αυξημένη συχνότητα και ένταση των φυσικών καταστροφών που σχετίζονται με τον καιρό, όπως τροπικές καταιγίδες, πλημμύρες, κύματα θερμότητας, ξηρασία και πυρκαγιές, έχουν προκαλέσει ανθρώπινες απώλειες και εκτεταμένη δυσκολία βιοπορισμού σε πολλές περιοχές τα τελευταία χρόνια. Οι καταστροφές θα μπορούσαν επίσης να συμβάλουν στη διασυνοριακή μετανάστευση και να επιφέρουν πρόσθετη οικονομική πίεση (για παράδειγμα, στον ασφαλιστικό τομέα).

1.2. Εγχώριο περιβάλλον

ΑΕΠ και συνιστώσες

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) παρουσίασε μείωση 11,7% κατά το 3^ο τρίμηνο του 2020 σε σχέση με το 2019 (έναντι -4,4% στην Ευρωζώνη). Το εν λόγω τρίμηνο αφορά την περίοδο μετά το τέλος του πρώτου κύματος της πανδημίας και της σταδιακής άρσης των αυστηρών περιοριστικών μέτρων που επιβλήθηκαν το 2^ο τρίμηνο.

Η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας το 3^ο τρίμηνο του 2020 οφείλεται κυρίως στην αρνητική συμβολή των Εξαγωγών (-44,9%) και ειδικότερα των υπηρεσιών που περιλαμβάνουν τον τουρισμό. Η θετική συμβολή της δημόσιας και ιδιωτικής Κατανάλωσης (4,4% και 1,0% αντίστοιχα) και η μείωση των Εισαγωγών (-6,4%) δεν ήταν ικανή να αντισταθμίσει τη μεγάλη μείωση των εξαγωγών. Οι Επενδύσεις (Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου) παρουσίασαν ελάχιστη πτώση (-0,3%).

Πίνακας 1 ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%)

		2019-Q3	2019-Q4	2020-Q1	2020-Q2	2020-Q3
Ιδιωτική Κατανάλωση	ετήσια	1,5	1,8	0,2	-12,0	1,0
	τριμηνιαία	0,5	0,3	-0,5	-12,3	15,3
Δημόσια Κατανάλωση	ετήσια	-1,2	-0,8	1,4	-2,7	4,4
	τριμηνιαία	-6,0	-0,4	3,1	0,7	0,9
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	ετήσια	0,3	-5,1	-3,2	4,6	-0,3
	τριμηνιαία	4,4	-1,4	-0,6	2,2	-0,4
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	9,9	1,2	1,6	-33,1	-44,9
	τριμηνιαία	8,8	-5,0	-0,3	-35,1	-10,4
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	3,3	0,9	0,6	-12,9	-6,4
	τριμηνιαία	1,9	-0,8	-0,5	-13,5	9,6
ΑΕΠ	ετήσια	1,2	1,2	0,4	-14,2	-11,7
	τριμηνιαία	-0,7	0,5	0,1	-14,1	2,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί

Η μείωση των επενδύσεων για το τρίτο τρίμηνο του 2020 οφείλεται αποκλειστικά στην κατηγορία Μεταφορικός εξοπλισμός (ετήσια μείωση 53,1%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες παρουσίασαν αύξηση και συγκεκριμένα, ο Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας (15,3%), τα Άλλα προϊόντα (9,1%), ο Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα (6,8%), οι Κατοικίες (6,6%), οι Άλλες κατασκευές (3,3%) και τα Αγροτικά προϊόντα (3,2%).

Προβλέψεις και βραχυχρόνιοι δείκτες

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Φθινοπωρινές Προβλέψεις διατήρησε σταθερή την πρόβλεψη για την ύφεση που θα καταγράψει η Ελλάδα το 2020, αλλά αναθεώρησε προς τα κάτω τον ρυθμό μεγέθυνσης που θα σημειώσει το 2021. Συγκεκριμένα, η ύφεση για το 2020 αναμένεται στο 9,0% ενώ για το 2021 ο ρυθμός μεγέθυνσης προβλέπεται να είναι 5,0% (από 6,0% στις Θερινές Προβλέψεις) και για το 2022 προβλέπεται μεγέθυνση 3,5%. Το ΔΝΤ στην έκθεσή του για την Ελλάδα προβλέπει 9,5% ύφεση το 2020 ενώ για την επόμενη διετία προβλέπει μεγέθυνση 5,7% για το 2021 και 5,6 για το 2022 (το 2019 η μεγέθυνση ήταν 1,9%). Ο ΟΟΣΑ προβλέπει ύφεση 10,1% για το 2020, για το 2021 η πρόβλεψη είναι οριακή ανάκαμψη στο 0,9%, ενώ για το 2022 η ανάκαμψη θα επιταχυνθεί, με τη πρόβλεψη να διαμορφώνεται στο 6,6%.

Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2021, η ύφεση για το 2020 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 10,5% αντανακλώντας την επίπτωση των νέων

γενικευμένων περιοριστικών μέτρων που επιβλήθηκαν στις 7 Νοεμβρίου εξαιτίας της επιδείνωσης της πανδημίας. Το 2021 η οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 4,8%.

Αναφορικά με τους βραχυχρόνιους δείκτες, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (Economic Sentiment Indicator, ESI) διαμορφώθηκε στις 91,0 μονάδες τον Νοέμβριο του 2020 μειωμένος σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2020 (92,3) και αρκετά μειωμένος σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2019 (110,4). Ο Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής παρουσίασε τον Σεπτέμβριο του 2020 μείωση κατά 2,4% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2019, κυρίως εξαιτίας της μείωσης κατά 16,5% του δείκτη ορυχείων – λατομείων, κατά 4,0% του δείκτη μεταποίησης και παρά την αύξηση του δείκτη παροχής ηλεκτρικού ρεύματος κατά 5,2%.

Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο τον Σεπτέμβριο 2020 παρουσίασε μείωση σε ετήσια βάση κατά 3,5% ενώ σε εποχικά διορθωμένους όρους αυξήθηκε κατά 0,2% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Ο Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο κατά τον ίδιο μήνα μειώθηκε κατά 3,5% σε ετήσια βάση, ενώ σε εποχικά διορθωμένους όρους δεν παρουσίασε μεταβολή σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Τέλος, ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη Μεταποίηση (PMI) διαμορφώθηκε στις 42,3 μονάδες τον Νοέμβριο του 2020, αρκετά χαμηλότερα σε σχέση με τις 48,7 μονάδες τον Οκτώβριο του 2020, παρουσιάζοντας αισθητή επιδείνωση των συνθηκών του μεταποιητικού τομέα λόγω της υποχώρησης της ζήτησης¹. Βασικός παράγοντας της σημαντικής πτώσης της παραγωγής ήταν οι επιπτώσεις της αναζωπύρωσης της πανδημίας του COVID-19 που είχαν σαν αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση των νέων εισερχόμενων παραγγελιών. Ο ρυθμός συρρίκνωσης είναι από τους ταχύτερους που έχουν καταγραφεί από το Μάιο του 1999.

Παρά την αύξηση της αβεβαιότητας για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας, οι πρόσφατες ερευνητικές επιτυχίες της ιατρικής-επιστημονικής κοινότητας όσον αφορά την ανακάλυψη αποτελεσματικού εμβολίου για τον COVID-19 και τα κονδύλια που είναι διαθέσιμα για τη χώρα μας μέσα από το ταμείο ανάκαμψης Next Generation EU για την περίοδο 2021-2026 δημιουργούν ευνοϊκές προσδοκίες για το μέλλον. Οι επιχορηγήσεις και τα δάνεια που μπορεί να λάβει η χώρα μας από το ταμείο ανάκαμψης αναμένεται να τονώσουν την οικονομική δραστηριότητα μέσω της αύξησης των επενδύσεων, αλλά παράλληλα θα ενισχύσουν και τον μέσο-μακροπρόθεσμο δυναμικό ρυθμό μεγέθυνσης μέσω της αναβάθμισης της παραγωγικής βάσης της χώρας. Ωστόσο, αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική πρόκληση η ταχεία απορρόφηση και η αποτελεσματική αξιοποίηση των διαθέσιμων ευρωπαϊκών πόρων.

Σύμφωνα με το ΔΝΤ (δεύτερη αξιολόγηση μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος) παρά το γεγονός της σημαντικής συρρίκνωσης της ελληνικής οικονομίας το 2020, το δημόσιο χρέος της Ελλάδας παραμένει βιώσιμο μεσοπρόθεσμα διότι η ευπάθεια του χρέους που προκαλείται από την πανδημία μπορεί να μετριαστεί σε μεγάλο βαθμό από το αρκετά μεγάλο χρηματικό απόθεμα και τα κονδύλια του ταμείου ανάκαμψης Next Generation EU (NGEU), καθιστώντας διαχειρίσιμες τις ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες και επαρκή την ικανότητα αποπληρωμής. Παρ' όλα αυτά, η πανδημία φέρνει άνευ προηγουμένου αβεβαιότητα και κινδύνους για όλους τους τομείς της οικονομίας. Οι κύριοι κίνδυνοι

¹ Οποιαδήποτε τιμή πάνω από το σημείο μηδενικής μεταβολής των 50.0 μονάδων υποδεικνύει συνολική βελτίωση των συνθηκών του τομέα.

προκύπτουν από μια παρατεταμένη διάρκεια της πανδημίας και των επιπτώσεων της στον τουρισμό καθώς και την σημαντική επιδείνωση των ισολογισμών των τραπεζών. Σε ένα αρνητικό σενάριο, η ικανότητα αποπληρωμής της Ελλάδας θα μπορούσε να μειωθεί χωρίς δημοσιονομική συρρίκνωση ή/και περαιτέρω υποστήριξη από τους Ευρωπαίους εταίρους.

Ενθαρρυντική είναι η αναβάθμιση από τη Moody's της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Ελλάδας σε Βα3 από Β1. Σύμφωνα με τον οίκο αξιολόγησης, η ελληνική οικονομία θα ωφεληθεί από τις συνεχείς προσπάθειες για βελτίωση του επενδυτικού κλίματος σε συνδυασμό με τις εισροές πολύ σημαντικών κεφαλαίων από την ΕΕ στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης. Οι ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης, σε συνδυασμό με την επιστροφή σε μια συνετή δημοσιονομική θέση, θα οδηγήσουν σε σταδιακή αντιστροφή της τάσης του δημόσιου χρέους σε καθοδική τροχιά. Επιπλέον, σημειώνει ότι η Ελλάδα επωφελείται από την πολύ ευνοϊκή δομή του χρέους της.

Επίσης θετική ήταν η πρόσφατη δημοσίευση των στοιχείων της Eurostat, που έδειξε συγκρατημένες απώλειες θέσεων εργασίας στην Ελλάδα κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2020. Η καλή επίδοση στην προστασία της απασχόλησης στην Ελλάδα καταγράφηκε παρά το γεγονός ότι πάνω από το ένα τέταρτο των εργαζόμενων είτε τέθηκαν σε αναστολή απασχόλησης είτε είδαν το ωράριό τους να μειώνεται το δεύτερο τρίμηνο. Την περίοδο αυτή η ελληνική οικονομία απώλεσε λιγότερο από το 2% των θέσεων εργασίας, ενώ στην Ισπανία το αντίστοιχο ποσοστό ήταν πάνω από 6,5% και στην Ιταλία και την Πορτογαλία μεταξύ 3,5% και 5%.

Ρευστότητα

Ο συνολικός δανεισμός του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα συνεχίζει την καθοδική του πορεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Οκτώβριο του 2020 το υπόλοιπο των δανείων ήταν 147,0 δις ευρώ, μειωμένο κατά 9,4 δις ευρώ (-6,0%) σε ετήσια βάση και κατά 299 εκατομμύρια ευρώ (-0,20%) σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2020.

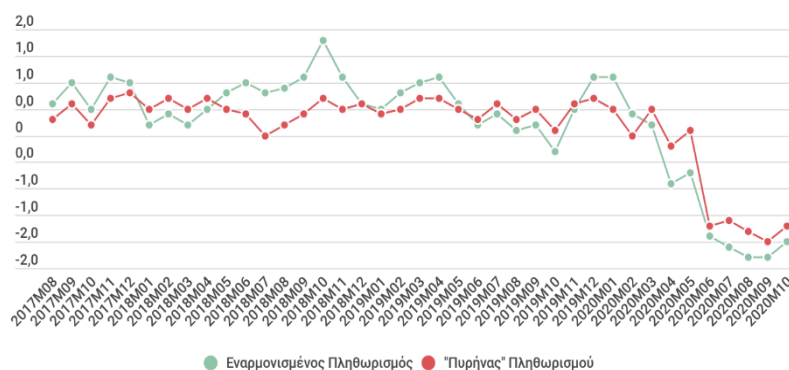
Αναφορικά με τις καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφουν το ποσό των 155,7 δις ευρώ τον Οκτώβριο του 2020, αυξημένες κατά 16,0 δις ευρώ (11,4%) σε ετήσια βάση και αυξημένες κατά 4,2 δις ευρώ (2,8%) σε σχέση με τον Ιούλιο του 2020. Η αύξηση στις καταθέσεις των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων και των νοικοκυριών αποδίδεται στην προληπτική αποταμίευση, στην αναστολή φορολογικών και άλλων υποχρεώσεων καθώς και στα μέτρα στήριξης.

Οι ακαθάριστες ροές νέων δανείων (δηλαδή, το σύνολο δανείων τακτής λήξης χωρίς την αφαίρεση των αποπληρωμών εκ μέρους των δανειοληπτών) αυξήθηκαν τον Οκτώβριο του 2020 (13.699 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 που διαμορφώθηκαν στα 6.982 εκατ. ευρώ). Τα νέα δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις αυξήθηκαν (από 5.622 εκατ. ευρώ σε 12.050 εκατ. ευρώ) καθώς και τα άλλα νέα δάνεια (στεγαστικά, καταναλωτικά, ελεύθεροι επαγγελματίες) αυξήθηκαν (από 1.359 εκατ. ευρώ σε 1.649 εκατ. ευρώ).

Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) ανήλθε τον Οκτώβριο του 2020 στο -2,0% σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, μειωμένος σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2019 (-0,3%) και ελαφρώς αυξημένος σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (-2,3%).

Διάγραμμα 2 Πληθωρισμός εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού

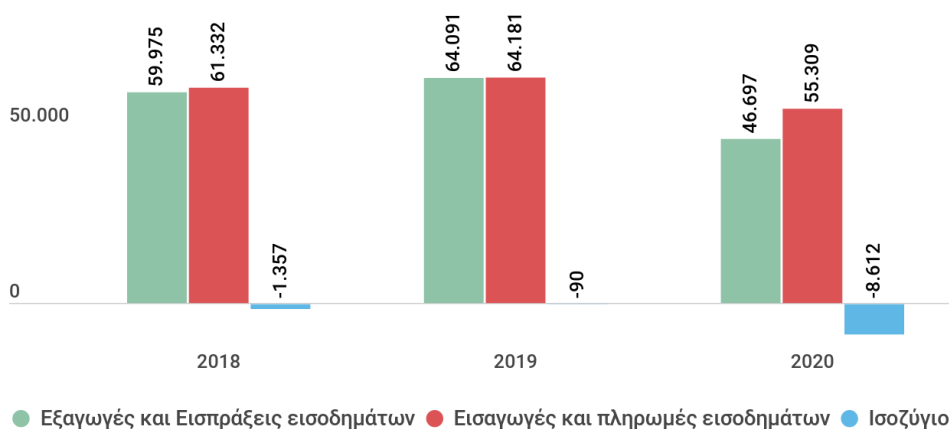
Ο «πυρήνας» του πληθωρισμού (δεν περιλαμβάνει την ενέργεια και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα), παραμένει χαμηλός στο -1,7% τον Οκτώβριο του 2020 από 0,1% τον Οκτώβριο του προηγούμενου έτους και ελαφρώς αυξημένος σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (-2,0%). Στην Ευρωζώνη, ο εναρμονισμένος δείκτης μειώθηκε σε ετήσια βάση τον Οκτώβριο του 2020 κατά 0,3%, ενώ ο «πυρήνας» του πληθωρισμού διαμορφώθηκε σε 0,4%.

Εξωτερικός τομέας

Στο εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2020, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε επιδείνωση κατά -8.522 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019.

Η αύξηση του ελλείμματος οφείλεται κυρίως στη μείωση των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 31,7% το 2020 (έναντι αύξησης 5,8% το 2019), ενώ ο ρυθμός μεταβολής των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών μειώθηκε κατά 15,3% το 2020 (έναντι αύξησης 3,7% το 2019) που ωστόσο δεν μπόρεσε να αντισταθμίσει τη μεγάλη μείωση των εξαγωγών. Οι εισπράξεις εισοδημάτων (πρωτογενών και δευτερογενών) αυξήθηκαν κατά 7,3% το εννεάμηνο του 2020, ενώ κατά την ίδια περίοδο του 2019 είχαν καταγράψει αύξηση 15,5%. Οι πληρωμές εισοδημάτων μειώθηκαν κατά 4,2% κατά την ίδια περίοδο του 2020 ενώ κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2019 είχαν καταγράψει αύξηση 11,3% (σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2018). Ωστόσο, ούτε η αύξηση των εισπράξεων σε συνδυασμό με τη μείωση των πληρωμών εισοδημάτων ήταν ικανές για να αντισταθμίσουν τη μεγάλη μείωση των εξαγωγών και να ανατρέψουν την επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών.

Διάγραμμα 3 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου, σε εκατ. ευρώ

Ειδικά για τον μήνα Σεπτέμβριο του 2020, το έλλειμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 1.413 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση, εξέλιξη που οφείλεται κυρίως στη μείωση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο υπηρεσιών (κατά 2.091,6 εκατ. ευρώ).

Ανεργία

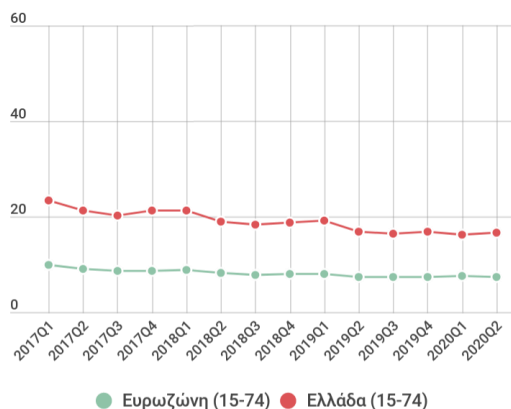
Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα το δεύτερο τρίμηνο του 2020 διαμορφώθηκε στο 16,7%, ελαφρώς μειωμένο σε ετήσια βάση σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019 (16,9%), αλλά αυξημένο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (16,2%).

Στην Ευρωζώνη, το ποσοστό ανεργίας το δεύτερο τρίμηνο του 2020 διαμορφώθηκε στο 7,3%, μειωμένο κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες σε τριμηνιαία βάση και μειωμένο κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα σε ετήσια βάση.

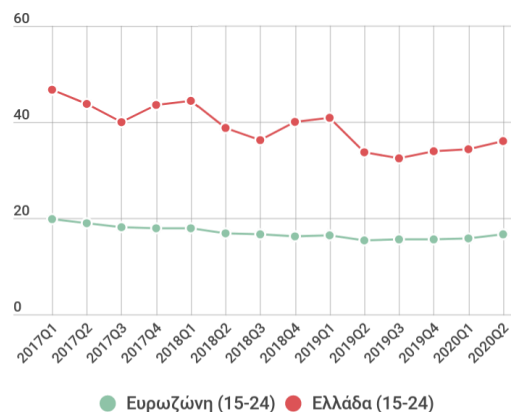
Σύμφωνα με τη Μηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Αύγουστο του 2020 διαμορφώθηκε σε 16,8% έναντι 16,9% τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους και 17,0% τον Ιούλιο του 2020. Ο αριθμός των ανέργων τον Αύγουστο του 2020 ανήλθε σε 771.325 άτομα, μειωμένοι κατά 28.458 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2019 (μείωση 3,6%) και κατά 13.914 άτομα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2020 (μείωση 1,8%). Τα μέτρα στήριξης, σε συνδυασμό με τη μείωση του ποσοστού συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, συνέβαλαν στο να αποτραπεί μια αύξηση της ανεργίας.

Διάγραμμα 4 Ποσοστό ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη

4A Ανεργία στο σύνολο του πληθυσμού (15-74 ετών)

4B Ανεργία στους νέους (15-24 ετών)

Η ανεργία στους νέους κάτω των 25 ετών ήταν 36,0% το δεύτερο τρίμηνο του 2020, αυξημένη τόσο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019 (33,6%) όσο και σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (34,4%). Το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωζώνη το δεύτερο τρίμηνο του 2020 ήταν 16,7%, αυξημένο επίσης τόσο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019 (15,4%) όσο και σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (15,8%). Επιπλέον, σύμφωνα με τη Μηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ η ανεργία των νέων κάτω των 25 ετών στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε 39,3% τον Αύγουστο του 2020 έναντι 34,5% τον Αύγουστο του 2019.

Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τριμηνιαίας Έρευνας Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ για το δεύτερο τρίμηνο του 2020, η συνολική απασχόληση μειώθηκε κατά 2,8% (112,4 χιλ. άτομα) σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, και επίσης μειώθηκε κατά 0,2% (8,6 χιλ. άτομα) σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.

Με βάση τα μηνιαία στοιχεία το σύνολο των απασχολούμενων τον Αύγουστο του 2020 ανήλθε σε 3.821.239 άτομα, αριθμός μειωμένος κατά 99.346 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2019 (μείωση 2,5%) και κατά 18.159 άτομα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2020 (μείωση 0,5%).

Η μερική και η προσωρινή απασχόληση στο δεύτερο τρίμηνο του 2020 παρουσίασαν διαφορετικές μεταβολές σε ετήσια βάση. Πιο συγκεκριμένα, η μερική απασχόληση διαμορφώθηκε στο 9,2% του συνόλου της απασχόλησης (έναντι 9,0% στο δεύτερο τρίμηνο του 2019) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωζώνη είναι 21,1% (έναντι 21,5% πέρσι). Η προσωρινή απασχόληση μείωσε το ποσοστό της στο 10,0% του συνόλου των μισθωτών (έναντι 13,3% στο δεύτερο τρίμηνο του 2019) ενώ στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 13,6% (έναντι 15,9% πέρσι).

Ροές μισθωτής εργασίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας που τηρούνται στο σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου του 2020 καταγράφηκαν 1.773.497 προσλήψεις και 1.652.677 αποχωρήσεις διαμορφώνοντας ένα θετικό ισοζύγιο 120.820 θέσεων μισθωτής εργασίας (από θετικό ισοζύγιο 161.869 το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2019). Η επιδείνωση στις ροές της αγοράς εργασίας κατά 41.049 οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση των προσλήψεων (648.562 λιγότερες από το προηγούμενο έτος) και έχει εν μέρει αντισταθμιστεί από τη μείωση των αποχωρήσεων (607.513 λιγότερες από το προηγούμενο έτος). Η μερική (και εκ περιτροπής) απασχόληση αντιστοιχούσε στο 49,86% των νέων προσλήψεων για την ίδια περίοδο του 2020, μειωμένη σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 (54,45%).

Αμοιβές

Με βάση στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ο (εποχικά διορθωμένος) Δείκτης Μισθολογικού Κόστους στο σύνολο της οικονομίας² παρουσιάζει αύξηση κατά 3,8% το δεύτερο τρίμηνο του 2020 σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2019, έναντι ετήσιας αύξησης 2,2% κατά την αντίστοιχη σύγκριση του 2019 με το 2018.

Διαθέσιμο εισόδημα

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τους τριμηνιαίους μη χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς θεσμικών τομέων (για το δεύτερο τρίμηνο του 2020) το διαθέσιμο εισόδημα του τομέα των νοικοκυριών και των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά (ΜΚΙΕΝ) (S.1M) μειώθηκε κατά 8,1% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, από 32,83 δις ευρώ σε 30,17 δις ευρώ.

² Περιλαμβάνει τους τομείς Β έως Σ της Στατιστικής Ταξινόμησης των Οικονομικών Δραστηριοτήτων ΣΤΑΚΟΔ 08/NACE Rev. 2. Δεν περιλαμβάνονται ο πρωτογενής τομέας και οι δραστηριότητες των νοικοκυριών.

[κενή σελίδα]

2. Δημοσιονομικές εξελίξεις

2.1. Δημοσιονομικά στοιχεία Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2020

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές το εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου του 2020 καταγράφει πρωτογενές έλλειμμα 6.980 εκατ. ευρώ που ισοδυναμεί με επιδείνωση 10.811 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του προηγούμενου έτους.

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός παρουσιάζει ταμειακό πρωτογενές αποτέλεσμα (πρωτογενές έλλειμμα 7.011 εκατ. ευρώ) μειωμένο κατά 11.485 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2019. Στην πλευρά των εσόδων, εμφανίζονται μειωμένα τα μη φορολογικά και μη τακτικά έσοδα κατά 1.465 εκατ. ευρώ και τα φορολογικά έσοδα κατά 5.250 εκατ. ευρώ, ενώ τα έσοδα του ΠΔΕ εμφανίζονται αυξημένα κατά 2.257 εκατ. ευρώ.

Στην πλευρά των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού παρατηρείται αύξηση κατά 6.122 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2019, η οποία αποδίδεται στην αύξηση των δαπανών ΠΔΕ κατά 4.018 εκατ. ευρώ, και στην αύξηση των Πρωτογενών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού κατά 2.430 εκατ. ευρώ, ενώ οι δαπάνες για τόκους μειώθηκαν κατά 326 εκατ. ευρώ.

Αναφορικά με τους υπόλοιπους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, τα Νομικά Πρόσωπα εμφανίζουν αυξημένα έσοδα κατά 2.340 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 1.161 εκατ. ευρώ, καταλήγοντας σε ένα ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα (2.326 εκατ. ευρώ) αυξημένο κατά 1.172 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2019. Η αύξηση των εσόδων των Νομικών Προσώπων οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των μεταβιβάσεων (κυρίως από τον Κρατικό Προϋπολογισμό) κατά 2.783 εκατ. ευρώ. Η αύξηση των εξόδων των Νομικών Προσώπων οφείλεται κυρίως σε κεφαλαιακές μεταβιβάσεις προς το Κράτος ύψους 780 εκατ. ευρώ.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 188 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 210 εκατ. ευρώ (με μειωμένες πληρωμές τόκων κατά 12 εκατ. ευρώ), με συνέπεια το πρωτογενές πλεόνασμά τους (202 εκατ. ευρώ) να είναι μειωμένο κατά 34 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2019. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης οφείλεται κυρίως στις αυξημένες μεταβιβάσεις (κυρίως από τον Κρατικό Προϋπολογισμό) κατά 237 εκατ. ευρώ.

Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης καταγράφουν μειωμένα έσοδα κατά 1.579 εκατ. ευρώ και μειωμένες δαπάνες κατά 435 εκατ. ευρώ, με συνέπεια τη μείωση του πρωτογενούς αποτελέσματος τους (πρωτογενές έλλειμμα 53 εκατ. ευρώ) κατά 1.145 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2019. Η μείωση των εσόδων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης οφείλεται κυρίως στις μειωμένες ασφαλιστικές εισφορές κατά 684 εκατ. ευρώ (το τελευταίο δεν φαίνεται στη συνοπτική ταξινόμηση του πίνακα που ακολουθεί) καθώς και στις μειωμένες μεταβιβάσεις (κυρίως από τον Κρατικό Προϋπολογισμό) κατά 936 εκατ. ευρώ.

Τέλος, η μεγαλύτερη αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης κατά 708 εκατ. ευρώ το εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου του 2020 έναντι μικρότερης αύξησης κατά 502 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2019 είχε περισσότερο αρνητική επίπτωση στο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης το εννεάμηνο του 2020.

Πίνακας 2 Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου, σε εκατ. ευρώ

	2019	2020	Διαφορά
Κρατικός Προϋπολογισμός			
Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού	38.526	33.497	-5.028
Φορολογικά Έσοδα	36.238	30.988	-5.250
Μη Φορολογικά και μη Τακτικά Έσοδα	4.230	2.765	-1.465
Επιστροφές φόρων	3.516	4.086	570
Έσοδα ΠΔΕ	1.574	3.831	2.257
Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	38.644	44.766	6.122
Πρωτογενείς δαπάνες τακτικού	31.698	34.128	2.430
Τόκοι	4.598	4.272	-326
Δαπάνες ΠΔΕ	2.348	6.366	4.018
Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού	4.474	-7.011	-11.485
Νομικά Πρόσωπα εκτός Κρατικού Προϋπολογισμού			
Έσοδα	8.763	11.103	2.340
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>5.193</i>	<i>7.975</i>	<i>2.783</i>
Δαπάνες	7.804	8.965	1.161
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>195</i>	<i>188</i>	<i>-8</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Νομικών προσώπων	1.154	2.326	1.172
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)			
Έσοδα	4.422	4.609	188
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>2.572</i>	<i>2.809</i>	<i>237</i>
Δαπάνες	4.226	4.436	210
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>41</i>	<i>29</i>	<i>-12</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΤΑ	237	202	-34
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)			
Έσοδα	31.712	30.133	-1.579
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>14.478</i>	<i>13.543</i>	<i>-936</i>
Δαπάνες	30.623	30.187	-435
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>-1</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΚΑ	1.092	-53	-1.145
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης			
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης (μη ενοποιημένο)	6.957	-4.536	-11.493
Ενδοκυβερνητικοί τόκοι	-788	-836	-49
Επίπτωση μεταβολής ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων	-502	-708	-206
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	-936	-895	41

Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	-1.140	-5	1.135
Προσαρμογές αναδρομικών αποδοχών	240	0	-240
Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές	3.832	-6.980	-10.811

Πηγή: Εκτέλεση προϋπολογισμού Κράτους και Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμήσεις ΓΠΚΒ

Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις

Τα στοιχεία του Κρατικού προϋπολογισμού προέρχονται από το μηνιαίο δελτίο εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού ενώ τα στοιχεία των λοιπών υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης από το μηνιαίο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης όπως δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών. Σημειώνεται ότι το δελτίο εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού έχει αλλάξει από τον Ιανουάριο του 2019 στα πρότυπα του νέου Λογιστικού Σχεδίου.

Υπάρχουν δύο ιδιαιτερότητες στη χρήση των δελτίων για τις ανάγκες του παρόντος πίνακα. Η πρώτη αφορά το ταμειακό αποτέλεσμα του κράτους στο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης που δεν είναι ίδιο με εκείνο που δημοσιεύεται στο δελτίο του Κράτους (βλ. προσαρμογές στη σελίδα 30 του Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Για λόγους απλούστευσης, τα ταμειακά στοιχεία που παρουσιάζουμε προέρχονται από το δελτίο του Κράτους όπως εμφανίζεται στο στοιχείο 3 του πίνακα 1 (βλ. και πληροφοριακά στοιχεία του πίνακα 1 για το πρωτογενές αποτέλεσμα κρατικού προϋπολογισμού) και περιλαμβάνουν την επίπτωση του προγράμματος εξόφλησης υποχρεώσεων παρελθόντων ετών και εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης. Επιπρόσθετα, δεν περιλαμβάνουμε τα έσοδα από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) στα μη Φορολογικά και μη Τακτικά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού, αλλά τα εμφανίζουμε ως ξεχωριστή κατηγορία εσόδων.

Η δεύτερη αφορά τους ενδοκυβερνητικούς τόκους, δηλαδή τους τόκους που καταβάλλει το κράτος στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης που κατέχουν κρατικούς τίτλους – κυρίως *repors*. Αυτοί έχουν μεν εξουδετερωθεί από το πρωτογενές αποτέλεσμα του κράτους (αφού συμπεριλαμβάνονται στις δαπάνες για τόκους), παραμένουν όμως στα έσοδα των υποτομέων. Το ύψος τους ισούται με το άθροισμα των πρωτογενών αποτελεσμάτων των επιμέρους υποτομέων, μείον το ενοποιημένο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης (βλ. σελ. 2 Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Στον πίνακά μας η ενοποίηση των ενδοκυβερνητικών τόκων γίνεται μαζί με τις υπόλοιπες τελικές προσαρμογές.

Οι υπόλοιπες προσαρμογές είναι η μεταβολή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης (προσεγγιστικό μέγεθος για τη μεταβολή των απλήρωτων υποχρεώσεων), τα έσοδα από ANFAs και SMPs (περιλαμβάνονται κατά ESA αλλά εξαιρούνται από τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας) και οι πωλήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων³ (υπολογίζονται κατά ESA αλλά εξαιρούνται με τη σύμβαση ενισχυμένης εποπτείας).

³ Οι αποκρατικοποιήσεις έχουν ιδιαίτερη δημοσιονομική μεταχείριση. Αν πρόκειται για χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως η αγοραπωλησία μετοχών, τότε δεν καταγράφονται καθόλου στο αποτέλεσμα. Αν πρόκειται για πωλήσεις μη

Μια επιπλέον προσαρμογή για το 2019 με τίτλο «Προσαρμογές αναδρομικών» ύψους 240 εκατ. ευρώ αφορά την καθαρή επίπτωση από τις αναδρομικές αποδοχές των ειδικών μισθολογίων που καταβλήθηκαν το 2019 αλλά επιβάρυναν δημοσιονομικά το 2018 σε δεδουλευμένους όρους. Το ακαθάριστο ποσό είναι 324 εκατ. ευρώ, αλλά 80 περίπου εκατ. ευρώ παρακρατήθηκαν ως φόροι και ασφαλιστικές εισφορές.

Σημειώνεται, τέλος, ότι το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα με Προσαρμογές που παρουσιάζουμε είναι μια εκτίμηση που διευκολύνει τη σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (που έχει υπολογιστεί με την ίδια μεθοδολογία) και επιτρέπει την παρακολούθηση της δημοσιονομικής πορείας κατά το τρέχον έτος. Τονίζουμε, ωστόσο, ότι δεν είναι συγκρίσιμο με το αποτέλεσμα που δημοσιεύει η ΕΛΣΤΑΤ ακολουθώντας τη μεθοδολογία ESA ούτε με εκείνο που δημοσιοποιεί το ΓΛΚ ακολουθώντας τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας. Αυτά τα τελευταία είναι τα μόνα επίσημα αποτελέσματα και περιλαμβάνουν επιπλέον προσαρμογές όπως η χρονική μεταχείριση επιμέρους φορολογικών εσόδων, ο υπολογισμός clawback/rebate, η διαφορά πληρωμών από φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών, η διαφορά εισπράξεων από αιτήματα πληρωμής (claims) ΠΔΕ, τα οριστικά στοιχεία μεταβολής των απλήρωτων υποχρεώσεων και εκκρεμών επιστροφών φόρων κ.λπ., οι οποίες απουσιάζουν από τον παραπάνω πίνακα.

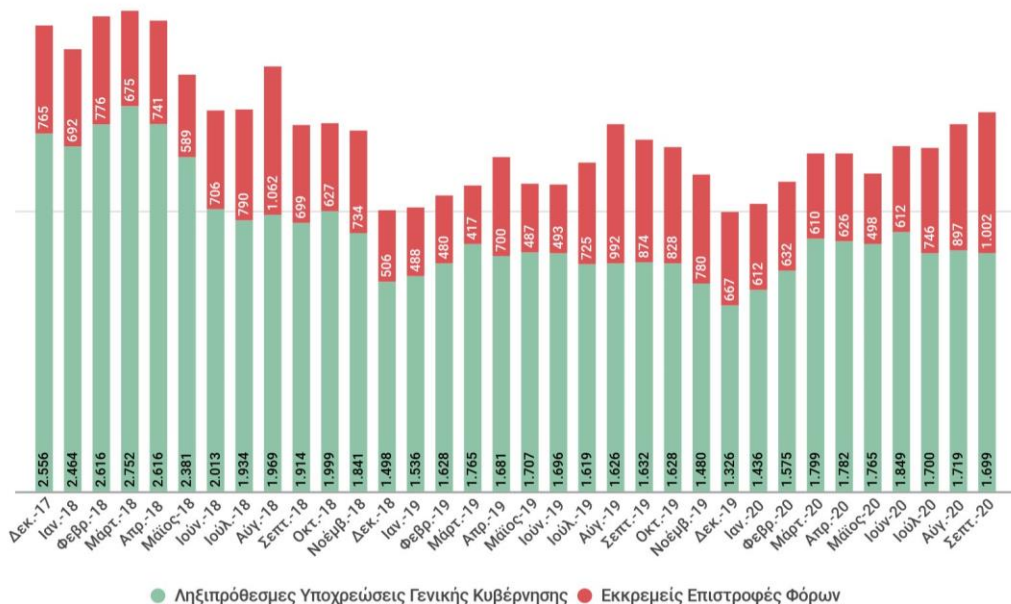
2.2. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του δημοσίου προς τους ιδιώτες διακρίνονται στις ληξιπρόθεσμες δαπάνες για αγορά αγαθών και υπηρεσιών από τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης και στις εκκρεμείς επιστροφές φόρων.

χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, όπως ακίνητα, τότε καταγράφονται στο αποτέλεσμα κατά ESA αλλά όχι στο αποτέλεσμα της ενισχυμένης εποπτείας. Αν τέλος, πρόκειται για έσοδα από εκμετάλλευση δημόσιων περιουσιακών στοιχείων με διατήρηση της ιδιοκτησίας από το κράτος, δηλαδή παραχωρήσεις, τότε καταγράφονται και στο αποτέλεσμα κατά ESA και στο αποτέλεσμα της ενισχυμένης εποπτείας. Ωστόσο, το αντίτιμο της παραχώρησης δεν καταγράφεται εξολοκλήρου στο έτος είσπραξης, αλλά κατανέμεται στα έτη διάρκειας της παραχώρησης με όρους παρούσας αξίας, δηλαδή τα ποσά στα πρώτα έτη είναι σχετικά χαμηλά και αυξάνονται στα επόμενα.

Διάγραμμα 5 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ

Τον Σεπτέμβριο του 2020 καταγράφηκε αύξηση των συνολικών ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου κατά 195 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2019. Ειδικότερα, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές αυξήθηκαν κατά 67 εκατ. ευρώ φτάνοντας τα 1.699 εκατ. ευρώ και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων αυξήθηκαν κατά 128 εκατ. ευρώ φτάνοντας τα 1.002 εκατ. ευρώ.

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων

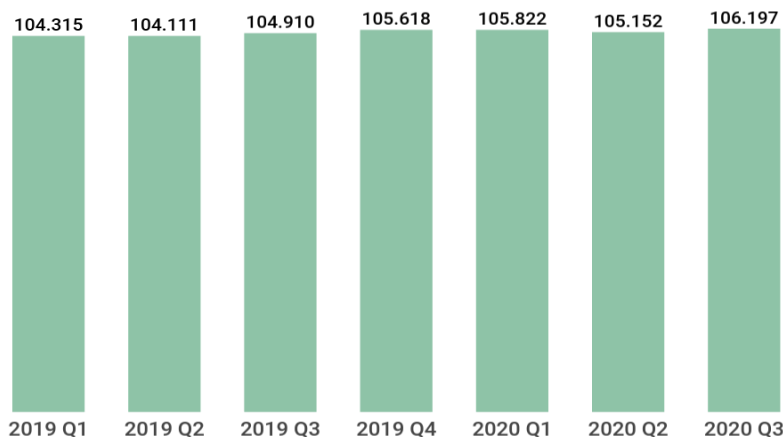
Το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο⁴ στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2020, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ⁵, διαμορφώθηκε στα 106,2 δις ευρώ, αυξημένο κατά 1,3 δις ευρώ σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2019. Παράλληλα, το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο παρουσιάζει αύξηση κατά 1 δις ευρώ σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2020. Η αύξηση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι εντός του τρίτου τριμήνου οι εκροές από το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, δηλαδή οι εισπράξεις και διαγραφές ληξιπρόθεσμων οφειλών (1,3 δις ευρώ), ήταν λιγότερες από τις εισροές, δηλαδή τη δημιουργία νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών⁶ (2,1 δις ευρώ).

⁴ Το «Συνολικό Ληξιπρόθεσμο Υπόλοιπο» περιλαμβάνει τις συσσωρευμένες οφειλές στο τέλος κάθε μήνα αναφοράς, αθροίζοντας το «παλιό» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε στις 30/11 του προηγούμενου έτους, με το «νέο» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε μέχρι τον μήνα αναφοράς και αφαιρώντας εισπράξεις και διαγραφές έναντι «παλιού» και «νέου» ληξιπρόθεσμου χρέους μέχρι τον μήνα αναφοράς.

⁵ Η ΑΑΔΕ δημοσιεύει στην ιστοσελίδα της στατιστικά στοιχεία-δείκτες.

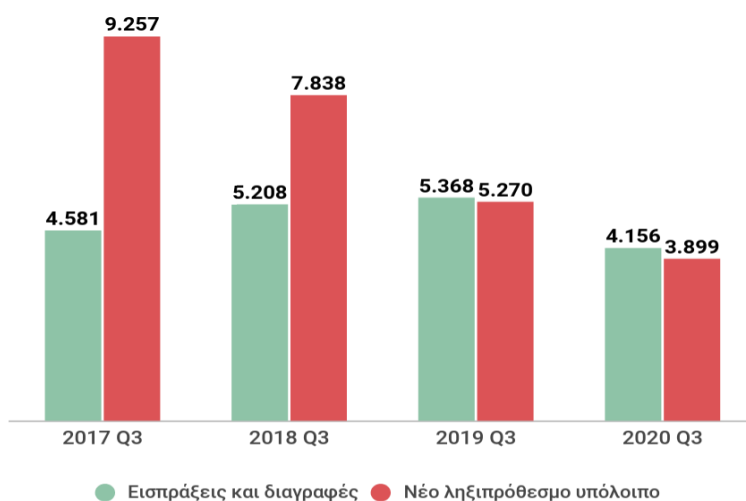
⁶ Επειδή τα νέα ληξιπρόθεσμα υπολογίζονται στην αρχή του μήνα αναφοράς, ενώ το συνολικό ληξιπρόθεσμο στο τέλος του, ο υπολογισμός του νέου ληξιπρόθεσμου χρέους της περιόδου 1/7/2020-30/9/2020 γίνεται βάσει της ταυτότητας ρών-αποθεμάτων. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιείται η ταυτότητα $S_2 - (S_{1a} + S_{1b}) = I - O$, όπου S_2 το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο στο τέλος της περιόδου αναφοράς (μεταβλητή αποθέματος), S_{1a} το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο στην αρχή της περιόδου αναφοράς από βεβαίωση μέχρι την αρχική ημερομηνία (μεταβλητή αποθέματος), S_{1b} το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο στην αρχή της περιόδου αναφοράς από βεβαίωση μετά την αρχική ημερομηνία (μεταβλητή αποθέματος), I το νέο ληξιπρόθεσμο

Διάγραμμα 6 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων, σε εκατ. ευρώ

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μείωση τόσο του νέου ληξιπρόθεσμου υπολοίπου, όσο και των εισπράξεων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επίδραση των μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων του COVID-19 σε ορισμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και ειδικότερα στην παράταση της προθεσμίας καταβολής βεβαιωμένων οφειλών και δόσεων ρυθμίσεων ή διευκολύνσεων τμηματικής καταβολής, καθώς και στην αναστολή της είσπραξης βεβαιωμένων και ληξιπρόθεσμων οφειλών υπό προϋποθέσεις.

Διάγραμμα 7 Εισπράξεις-διαγραφές και νέα ληξιπρόθεσμα, σε εκατ. ευρώ

υπόλοιπο, το οποίο διαμορφώνεται κατά την περίοδο αναφοράς (μεταβλητή ροής) και Ο το άθροισμα των συνολικών εισπράξεων και διαγραφών έναντι ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά την περίοδο αναφοράς (μεταβλητή ροής). Αντικαθιστώντας στην ταυτότητα, τα δεδομένα που αφορούν την εξεταζόμενη περίοδο και εκτελώντας τις απαραίτητες αλγεβρικές πράξεις προκύπτει ο υπολογισμός του νέου ληξιπρόθεσμου υπολοίπου ως εξής:
 $106,2 - (105,2 + 0,2) + 1,3 = 2,1$ δις ευρώ.

Αναφορικά με τον συνολικό αριθμό των οφειλετών, στο τέλος του τρίτου τριμήνου του τρέχοντος έτους παρατηρείται σημαντική μείωση κατά 483.436 πρόσωπα (φυσικά και νομικά) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στους 3.867.892 οφειλέτες. Η συγκεκριμένη μεταβολή ερμηνεύεται εν μέρει από τον μεγάλο αριθμό των χρεών σε αναστολή είσπραξης στο πλαίσιο των μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων του COVID-19.

Το μεγαλύτερο μέρος της μείωσης του πλήθους των οφειλετών εντοπίζεται στην κατηγορία που αφορά σε χρέη μικρότερα από 50 ευρώ (μείωση κατά 249.882 οφειλέτες). Ωστόσο, το πλήθος των οφειλετών με χρέη μικρότερα από 1 ευρώ σημειώνει αύξηση σε ετήσια βάση κατά 75.401 πρόσωπα, με τον συνολικό αριθμό των οφειλετών να διαμορφώνεται σε 333.324.

Στις κατηγορίες οφειλής μέχρι τα 20.000 ευρώ η πτώση του αριθμού των οφειλετών σε ετήσια βάση συνοδεύεται από μείωση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου. Ενδεικτικά, στο εύρος οφειλής μεταξύ 500 και 10.000 ευρώ ο αριθμός των οφειλετών μειώθηκε κατά 84.250 πρόσωπα, ενώ παράλληλα σημειώθηκε μείωση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά 146,6 εκατ. ευρώ.

Αντίθετα, στις κατηγορίες οφειλής άνω των 20.000 ευρώ σημειώνεται αύξηση τόσο στο πλήθος των οφειλετών, όσο και στο ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο. Επισημαίνεται ότι η αύξηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά 33,8 εκατ. ευρώ που παρατηρείται στο εύρος οφειλής μεταξύ 10.000 και 100.000 ευρώ προέρχεται από τους οφειλέτες με χρέη μεταξύ 20.000 και 100.000 ευρώ, καθώς σε αυτό το εύρος οφειλής το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 61,8 εκατ. ευρώ, ενώ παράλληλα προστέθηκαν 1.107 πρόσωπα.

Ενδιαφέρον είναι επίσης ότι το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 πηγάζει από τους οφειλέτες με ύψος οφειλής άνω του 1 εκατ. ευρώ (αύξηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε αυτήν την κατηγορία κατά 1.117,2 εκατ. ευρώ), ο αριθμός των οποίων σημείωσε μικρή αύξηση κατά 151 πρόσωπα.

Στην ανωτέρω αύξηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σημαντική είναι η συνεισφορά των νομικών προσώπων καθώς οι οφειλές που προέρχονται από αυτά αυξήθηκαν κατά 691,4 εκατ. ευρώ, ενώ το ύψος του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου τους σε αυτήν την κατηγορία οφειλής άγγιξε κατά το τρίτο τρίμηνο του 2020 τα 62 δις ευρώ. Αντίστοιχα το πλήθος των νομικών προσώπων που οφείλουν πάνω από 1 εκατ. ευρώ διαμορφώθηκε στα 5.047, καθώς αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 102 νομικά πρόσωπα.

Πίνακας 3 Κατανομή πλήθους οφειλετών με χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών τρίτο τρίμηνο 2019	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών τρίτο τρίμηνο 2020	Μεταβολή πλήθους οφειλετών
<50	1.153.799	903.917	-249.882
50-500	1.393.696	1.244.234	-149.462
500-10.000	1.502.930	1.418.680	-84.250
10.000-100.000	256.995	255.986	-1.009
100.000-1.000.000	35.776	36.792	1.016
>1.000.000	8.132	8.283	151
Σύνολο	4.351.328	3.867.892	-483.436

Πηγή: ΑΑΔΕ

Πίνακας 4 Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση, σε εκατ. ευρώ

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Ληξιπρόθεσμες οφειλές τρίτο τρίμηνο 2019	Ληξιπρόθεσμες οφειλές τρίτο τρίμηνο 2020	Μεταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών
<50	17,7	11,3	-6,4
50-500	296,7	269,8	-26,9
500-10.000	3.544,8	3.398,1	-146,6
10.000-100.000	7.087,7	7.121,5	33,8
100.000-1.000.000	9.690,7	9.946,6	255,9
>1.000.000	84.272,7	85.449,8	1.177,2
Σύνολο	104.910,2	106.197,2	1.287,0

Πηγή: ΑΑΔΕ

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων

Σύμφωνα με την 3^η Τριμηνιαία Έκθεση Προόδου Έτους 2020 του ΚΕΑΟ, το σύνολο των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2020 διαμορφώθηκε στα 37,4 δις ευρώ⁷, δηλαδή παρουσίασε αύξηση κατά 392,7 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Η αύξηση αυτή προέρχεται από την αύξηση των πρόσθετων τελών (κατά 395,8 εκατ. ευρώ), καθώς οι κύριες οφειλές σημείωσαν μείωση κατά 3,1 εκατ. ευρώ.

Η αύξηση των συνολικών οφειλών οφείλεται στις νέες εντάξεις οφειλετών (60.478 οφειλέτες με συνολικές οφειλές ύψους 313,9 εκατ. ευρώ), καθώς και στη δημιουργία νέων οφειλών και στην αύξηση των πρόσθετων τελών για τους οφειλέτες που είναι ήδη ενταγμένοι στο ΚΕΑΟ.

Από την άλλη μεριά στο τρίτο τρίμηνο του 2020 παρατηρήθηκε αύξηση των εισπράξεων κατά 55,3 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, παρά τα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων του COVID-19 (όπως είναι η παράταση της προθεσμίας καταβολής των δόσεων ρύθμισης για συγκεκριμένες κατηγορίες οφειλετών) που επιδρούν αρνητικά στις συνολικές εισπράξεις. Επιπλέον συνεχίστηκαν οι διαγραφές οφειλών μη μισθωτών βάσει του επανυπολογισμού που προβλέπει ο ν.4611/2019, όπως και οι διαγραφές, μειώσεις, συμψηφισμοί οφειλών και εκπτώσεις προσαυξήσεων λόγω ρυθμίσεων.

⁷ Οι συνολικές οφειλές περιλαμβάνουν τις κύριες οφειλές ύψους 25,2 δις ευρώ και τα πρόσθετα τέλη ύψους 12,2 δις ευρώ.

Αύξηση παρουσίασε επίσης από την αρχή του έτους ο αριθμός των μητρώων των οφειλετών κατά 38.564 (από τα οποία 8.731 μητρώα προστέθηκαν εντός του τρίτου τριμήνου του έτους), με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των μητρώων με οφειλές σε ασφαλιστικά ταμεία να διαμορφώνεται στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2020 σε 2.045.871 μητρώα. Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης των μητρώων (κατά 20.393) προέρχεται από την κατηγορία οφειλής μέχρι 50 ευρώ, ενώ μείωση κατά 10.536 παρουσιάζει ο αριθμός των μητρώων που αφορά σε οφειλές από 50 έως 500 ευρώ.

Σε ετήσια βάση παρατηρείται σημαντική αύξηση στις συνολικές οφειλές κατά περίπου 1,8 δις ευρώ, η οποία οφείλεται τόσο στην αύξηση των πρόσθετων τελών (κατά 1,2 δις ευρώ), όσο και στην αύξηση των κύριων οφειλών κατά 623,5 εκατ. ευρώ. Αναλυτικότερα, στην κατηγορία οφειλής μεταξύ 500 και 10.000 ευρώ, στην οποία καταγράφεται το μεγαλύτερο μέρος (58%) των μητρώων, παρατηρείται η μεγαλύτερη αύξηση κύριων οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία (κατά 492,1 εκατ. ευρώ). Αντίθετα, στην κατηγορία οφειλής μεταξύ 10.000 και 100.000 ευρώ, στην οποία συγκεντρώνεται περίπου το μισό από το σύνολο των κύριων οφειλών (44%), διαπιστώνεται μείωση του ύψους των κύριων οφειλών (κατά 460,4 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 5 Κατανομή πλήθους μητρώων οφειλετών με χρέη προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης⁸

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος μητρώων οφειλετών τέταρτο τρίμηνο 2019	Πλήθος μητρώων οφειλετών τρίτο τρίμηνο 2020	Μεταβολή πλήθους μητρώων οφειλετών
<50	87.814	108.207	20.393
50-500	227.645	217.109	-10.536
500-10.000	1.182.755	1.190.583	7.828
10.000-100.000	463.460	479.481	16.021
100.000-1.000.000	43.691	48.445	4.754
>1.000.000	1.942	2.046	104
Σύνολο	2.007.307	2.045.871	38.564

Πηγή: ΚΕΑΟ

⁸ Τα μητρώα οφειλετών δεν αντιστοιχούν σε διακριτούς οφειλέτες καθώς κάποιοι οφειλέτες έχουν περισσότερα από ένα μητρώα, γεγονός που οφείλεται στην ένταξη οφειλών που δημιουργήσαν στον ΕΦΚΑ από το 2017 και μετά ήδη υφιστάμενοι οφειλέτες των τέως Ταμείων (ΟΑΕΕ, ΕΤΑΑ κ.λπ.) και οι οποίες ξεκίνησαν να καταχωρούνται κατά το 2019 σε νέα μητρώα. Για τον λόγο αυτό η μεταβολή του πλήθους των μητρώων των οφειλετών εξετάζεται σε σχέση με το τέλος του προηγούμενου έτους (2019q4 – 2020q3).

Πίνακας 6 Κατανομή κύριων οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Ληξιπρόθεσμες οφειλές τρίτο τρίμηνο 2019	Ληξιπρόθεσμες οφειλές τρίτο τρίμηνο 2020	Μεταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών
<50	1,08	1,63	0,55
50-500	40,88	44,48	3,60
500-10.000	2.760,88	3.253,01	492,12
10.000-100.000	11.609,94	11.149,55	-460,38
100.000-1.000.000	5.857,89	6.205,18	347,29
>1.000.000	4.263,10	4.503,38	240,28
Σύνολο	24.533,78	25.157,24	623,46

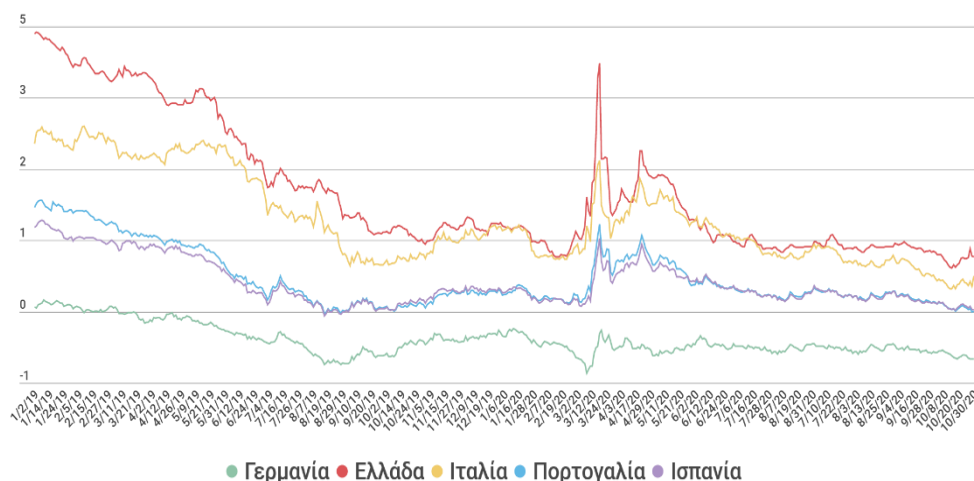
Πηγή: ΚΕΑΟ

2.3. Δημόσιο χρέος

Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων

Παρά τις αβεβαιότητες και τις διακυμάνσεις στις διεθνείς αγορές, οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων του ελληνικού κράτους επανήλθαν στην πτωτική τους πορεία μετά τον Απρίλιο του 2020, συγκλίνοντας προς τους αντίστοιχους τίτλους της Ιταλίας. Μετά τις έντονες διακυμάνσεις κατά τον Μάρτιο και Απρίλιο η κατάσταση φαίνεται να έχει εξομαλυνθεί και οι αποδόσεις κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα. Συγκεκριμένα, στο τέλος Οκτωβρίου του 2020 οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων διαμορφώθηκαν κοντά στο 0,95%.

Διάγραμμα 8 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων

Η διαφορά (spread) των ελληνικών 10ετών τίτλων από τους αντίστοιχους της Ευρωζώνης έχει περιοριστεί τα τελευταία δύο χρόνια. Συγκεκριμένα, η διαφορά από τους γερμανικούς τίτλους από 363,9 μονάδες βάσης στην αρχή του 2018 έχει διαμορφωθεί στις 157,6 στο τέλος Οκτωβρίου του 2020, ενώ η διαφορά από τους πορτογαλικούς τίτλους έχει διαμορφωθεί στις 84,7 από 209,7 μονάδες βάσης. Η διαφορά από τους ιταλικούς τίτλους έχει μειωθεί από τις 201,1 μονάδες βάσης στην αρχή του 2018 στις 30,1 μονάδες βάσης στο τέλος Οκτωβρίου του

2020, ενώ η διαφορά από τους ισπανικούς τίτλους έχει μειωθεί στις 81,4 μονάδες βάσης από 250,8 στην αρχή του 2018.

Καταλυτικό ρόλο στη μείωση των αποδόσεων των ελληνικών κρατικών ομολόγων και στη μείωση του περιθωρίου επιτοκίου από αντίστοιχα ομόλογα άλλων κρατών-μελών της ευρωζώνης είναι η συμπερίληψη των ελληνικών τίτλων στο έκτακτο πρόγραμμα αγοράς τίτλων λόγω της πανδημίας (PEPP) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Η επανέκδοση του δεκαπενταετούς ομολόγου

Παρά τις εξαιρετικά δυσμενείς επιπτώσεις της πανδημίας στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα η πρόσβαση του Ελληνικού Δημοσίου στις διεθνείς αγορές με ευνοϊκούς όρους συνεχίστηκε. Σύμφωνα με τον ΟΔΔΗΧ το ελληνικό δημόσιο άντλησε 2,0 δις ευρώ από την επανέκδοση του δεκαπενταετούς ομολόγου με απόδοση 1,152% αρκετά χαμηλότερη από την έκδοση του Φεβρουαρίου (με απόδοση 1,911%) και κουπόνι 1,875%. Οι προσφορές των επενδυτών (που ξεπέρασαν τους 280) ξεπέρασαν τα 16,8 δις ευρώ.

Στη δημοπρασία ήταν έντονη η συμμετοχή των ξένων επενδυτών (93,0%). Οι κυριότερες συμμετοχές είχαν ως εξής: 24,0% από το Ηνωμένο Βασίλειο, 17,0% από τη Γαλλία, από 12% οι ΗΠΑ και οι Γερμανία-Αυστρία-Ελβετία, 11% από τις Σκανδιναβικές χώρες και 16,0% από την υπόλοιπη Ευρώπη.

Σχετικά με το είδος των επενδυτών που συμμετείχαν, το 61,0% ήταν Διαχειριστές Κεφαλαίων (Fund Managers), το 17,0% Τράπεζες, το 9,0% ήταν Hedge funds, το 8,0% Ασφαλιστικά-Συνταξιοδοτικά Ταμεία, και το υπόλοιπο 5,0% επίσημοι θεσμοί και άλλοι επενδυτές.

Η έκδοση των εντόκων γραμματίων 26 εβδομάδων

Στις 2 Δεκεμβρίου 2020 διενεργήθηκε δημοπρασία εντόκων γραμματίων 26 εβδομάδων ύψους 625 εκατ. ευρώ. Η απόδοση διαμορφώθηκε στο -0,28%, μειωμένη από την έκδοση της 27^{ης} Οκτωβρίου (απόδοση -0,12%). Συνολικά υποβλήθηκαν προσφορές ύψους 1.634 εκατ. ευρώ, που υπερκάλυψαν το ζητούμενο ποσό κατά 2,61 φορές. Πραγματοποιήθηκαν μη ανταγωνιστικές προσφορές ύψους 187,5 εκατ. ευρώ και μετά την υποβολή των συμπληρωματικών μη-ανταγωνιστικών προσφορών (30% επί του δημοπρατούμενου ποσού) στη δημοπρασία των Εντόκων Γραμματίων 26 εβδομάδων του Ελληνικού Δημοσίου της 2/12/2020, έγιναν δεκτές προσφορές ονομαστικής αξίας 187,5 εκατομμυρίων ευρώ.

Η έκδοση των εντόκων γραμματίων 13 εβδομάδων

Ενθαρρυντικό ήταν το αποτέλεσμα της δημοπρασίας των εντόκων γραμματίων 13 εβδομάδων, που διενεργήθηκε στις 4 Νοεμβρίου 2020, ύψους 625 εκατ. ευρώ. Η απόδοση διαμορφώθηκε στο -0,20% μειωμένη από την έκδοση της 7^{ης} Οκτωβρίου (απόδοση -0,16%). Συνολικά υποβλήθηκαν προσφορές ύψους 1.312 εκατ. ευρώ, που υπερκάλυψαν το

ζητούμενο ποσό κατά 2,10 φορές και μη ανταγωνιστικές προσφορές ύψους 187,5 εκατομμυρίων ευρώ. Μετά την υποβολή των συμπληρωματικών μη-ανταγωνιστικών προσφορών στη δημοπρασία των Εντόκων Γραμματίων 13 εβδομάδων του Ελληνικού Δημοσίου της 4^{ης} Νοεμβρίου 2020, έγιναν δεκτές προσφορές ονομαστικής αξίας 187,5 εκατ. ευρώ.

[κενή σελίδα]

3. Διαρθρωτικές εξελίξεις

3.1. Κοινωνική ασφάλιση

Η εκτέλεση του προϋπολογισμού των ασφαλιστικών ταμείων στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2020, εμφανίζει επιδείνωση κατά 1.242 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 (πλεόνασμα 941 εκατ. ευρώ), παρουσιάζοντας έλλειμμα 301 εκατ. ευρώ, καθώς τα έσοδα είναι μειωμένα κατά 1.794 εκατ. ευρώ και οι δαπάνες μειωμένες κατά 552 εκατ. ευρώ.

Η μείωση των εσόδων οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση των μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό κατά 1.253 εκατ. ευρώ, ενώ τα έσοδα από εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών είναι μειωμένα κατά 354 εκατ. ευρώ, οι εισπράξεις υπέρ τρίτων κατά 89 εκατ. ευρώ και τα άλλα έσοδα μειωμένα κατά 99 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι η κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από το κράτος για τους εργαζόμενους σε αναστολή, έχει καταγραφεί στα έσοδα από εισφορές.

Πίνακας 7 Εκτέλεση προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2020, σε εκατ. ευρώ

	1 ^ο εννεάμηνο 2019	1 ^ο εννεάμηνο 2020	Διαφορά
ΕΣΟΔΑ	33.149	31.355	- 1.794
Εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών	11.275	10.921	- 354
Μεταβιβάσεις από κρατικό προϋπολογισμό	11.253	10.000	- 1.253
Εισπράξεις υπέρ τρίτων	8.983	8.894	- 89
Άλλα έσοδα	1.639	1.540	- 99
ΔΑΠΑΝΕΣ	32.208	31.656	- 552
Συντάξεις (κύριες και επικουρικές)	21.094	21.472	378
Άλλες παροχές και εφάπαξ	1.683	586	- 1.097
Αποδόσεις προς τρίτους	8.714	8.841	127
Άλλες δαπάνες	718	759	41
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	941	- 301	- 1.242

Σημείωση: Οι μικρές αποκλίσεις στα σύνολα οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Οι δαπάνες για την καταβολή συντάξεων (κύριων και επικουρικών) είναι αυξημένες κατά 378 εκατ. ευρώ, οι άλλες παροχές και εφάπαξ μειωμένες κατά περίπου 1,1 δις ευρώ⁹, οι αποδόσεις προς τρίτους είναι αυξημένες κατά 127 εκατ. ευρώ και οι άλλες δαπάνες αυξημένες κατά 41 εκατ. ευρώ.

⁹ Σημειώνεται ότι οι διαφορές σε σχέση με το 2019 στις «Μεταβιβάσεις από κρατικό προϋπολογισμό» και στις «Άλλες παροχές και εφάπαξ» οφείλονται κατά κύριο λόγο στην καταβολή της 13^{ης} σύνταξης, η οποία δεν επαναλήφθηκε.

Στο τέλος Σεπτεμβρίου 2020 ο ΕΦΚΑ κατέβαλε 2.705.684 συντάξεις σε 2.451.472 συνταξιούχους, αριθμός ελαφρά μειωμένος σε σχέση με το τέλος του 2^{ου} τριμήνου 2020 που καταβλήθηκαν 2.711.261 συντάξεις (σε 2.469.535 συνταξιούχους), αλλά και σε σχέση με τον Σεπτέμβριο 2019 (που καταβλήθηκαν 2.729.009 συντάξεις σε 2.500.684 συνταξιούχους).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσε στη διάθεσή μας ο ΕΦΚΑ, ο συνολικός αριθμός των εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης¹⁰ μειώθηκε από 164.680 στο τέλος Ιουνίου 2020 (και εκτιμώμενη δαπάνη¹¹ περίπου 640 εκατ. ευρώ) σε 163.224 (και εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 620 εκατ. ευρώ). Οι ληξιπρόθεσμες (εκκρεμείς πάνω από 90 ημέρες) αιτήσεις συνταξιοδότησης μειώθηκαν από 138.323 στο τέλος Ιουνίου 2020 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 633 εκατ. ευρώ) σε 133.354 στο τέλος Σεπτεμβρίου 2020 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 608 εκατ. ευρώ). Στον επόμενο πίνακα φαίνεται η εξέλιξη των εκκρεμών και των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης στο τέλος κάθε τριμήνου για τα έτη 2019 και 2020, καθώς και η σχετική εκτιμώμενη δαπάνη.

Πίνακας 8 Αριθμός εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης στο τέλος κάθε τριμήνου κατά τα έτη 2019-2020 (ποσά σε ευρώ)

	Εκκρεμείς συντάξεις	Οφειλόμενο ποσό εκκρεμών συντάξεων (εκτίμηση)	Ληξιπρόθεσμες συντάξεις	Οφειλόμενο ποσό ληξιπρόθεσμων συντάξεων (εκτίμηση)
1 ^ο Τρίμηνο 2019	121.408	419.823.466	89.828	408.741.743
2 ^ο Τρίμηνο 2019	131.747	446.885.659	100.413	435.428.396
3 ^ο Τρίμηνο 2019	147.800	510.973.929	113.340	498.542.429
4 ^ο Τρίμηνο 2019	157.175	552.793.007	121.253	538.300.729
1 ^ο Τρίμηνο 2020	162.109	590.402.702	129.649	577.550.354
2 ^ο Τρίμηνο 2020	164.680	639.998.026	138.323	632.875.328
3 ^ο Τρίμηνο 2020	163.224	619.821.796	133.354	608.164.362

Πηγή: ΕΦΚΑ

3.2. Κοινωνική πρόνοια

Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ), μέχρι και τον Σεπτέμβριο 2020, έχει καταβάλει¹² σχεδόν 2,2 δις ευρώ.

¹⁰ Δεν περιλαμβάνονται εκείνες που αφορούν συνταξιοδότηση με διεθνείς κανόνες.

¹¹ Η δαπάνη αυτή αφορά το οφειλόμενο καθαρό ποσό στους δικαιούχους, δηλαδή το ποσό που προκύπτει αν από το μικτό ποσό αφαιρεθεί η κράτηση υπέρ ΕΟΠΥΥ (6%) και η κράτηση 15% για απόδοση φόρου αναδρομικών συντάξεων στους ενταχθέντες στον ΕΦΚΑ φορείς και το τ. ΓΛΚ.

¹² Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που έθεσε στη διάθεσή μας ο ΟΠΕΚΑ.

Έκθεση Γ τριμήνου 2020

Πίνακας 9 Δαπάνη καταβολής επιδομάτων ΟΠΕΚΑ, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2020, σε ευρώ

	1 ^ο Τρίμηνο	2 ^ο Τρίμηνο	3 ^ο Τρίμηνο	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΝΕΑΜΗΝΟΥ
Στέγασης	91.602.286	94.001.926	82.380.394	267.984.606
Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα	150.220.894	157.222.455	145.764.054	453.207.403
Αναπηρικά	203.087.096	205.312.703	211.152.202	619.552.001
Ανασφάλιστοι υπερήλικες	34.698.056	34.192.436	34.542.716	103.433.208
Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης υπερηλίκων	9.956.722	10.073.325	10.965.196	30.995.243
Γέννησης	7.413.000	25.275.000	36.790.000	69.478.000
Οικογενειακά	117.149.395	184.344.811	364.353.221	665.847.427
Άλλα επιδόματα	2.392.331	3.360.085	2.498.784	8.251.200
ΣΥΝΟΛΟ	616.519.780	713.782.740	888.446.567	2.218.749.088

Σημείωση: Στα "Άλλα επιδόματα" περιλαμβάνονται τα επιδόματα στεγαστικής συνδρομής, ομογενών, ορεινών & μειονεκτικών περιοχών, τα έξοδα κηδείας, η συνεισφορά του Δημοσίου στα κόκκινα δάνεια και το επίδομα στα προστατευόμενα τέκνα θανόντων σε φυσικές καταστροφές.

Πηγή: ΟΠΕΚΑ

Ενδεικτικά, για προνοιακά αναπηρικά επιδόματα καταβλήθηκαν περίπου 619,5 εκατ. ευρώ, για επιδόματα στέγασης και στεγαστικής συνδρομής περισσότερα από 271 εκατ. ευρώ. Για οικογενειακά επιδόματα και επιδόματα παιδιού καταβλήθηκαν περισσότερα από 735 εκατ. ευρώ (στα οποία περιλαμβάνονται περίπου 69,5 εκατ. ευρώ για επίδομα γέννησης σε 67.235 δικαιούχους, περίπου 665,85 εκατ. ευρώ ως επίδομα παιδιού και 83.000 ευρώ σε προστατευόμενα τέκνα θανόντων σε φυσικές καταστροφές). Δαπάνη 453,2 εκατ. ευρώ αφορούσε την καταβολή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, ενώ καταβλήθηκαν περίπου 31 εκατ. ευρώ ως επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης υπερηλίκων και 103,43 εκατ. ευρώ σε ανασφάλιστους υπερήλικες. Η συνεισφορά του Δημοσίου¹³ για την προστασία της κύριας κατοικίας οφειλετών (κόκκινα δάνεια) ανήρθε σε 484.244 και αφορούσε 7.602 δικαιούχους. Στον επόμενο πίνακα φαίνεται αναλυτικά ο αριθμός των δικαιούχων επιδομάτων του ΟΠΕΚΑ, ανά επίδομα ανά μήνα.

¹³ Βάσει των διατάξεων της με αριθ. 39100 ΚΥΑ (ΦΕΚ 1167 Β, 8-4-2019).

Πίνακας 10 Αριθμός δικαιούχων επιδομάτων ΟΠΕΚΑ, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2020

	1 ^ο Τρίμηνο			2 ^ο Τρίμηνο			3 ^ο Τρίμηνο		
	Ιανουάριος	Φεβρουάριος	Μάρτιος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος
Στέγασης	245.632	251.883	257.626	263.888	268.703	243.082	225.558	216.834	227.317
Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα	245.961	231.311	231.659	236.831	241.776	240.066	223.920	219.446	228.316
Ανατηρικά	157.464	159.281	158.102	166.225	165.984	165.890	166.694	167.235	168.023
Ανασφάλιστοι υπερήλικες	34.580	34.645	34.575	34.657	34.663	34.670	34.700	34.705	34.748
Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης υπερηλικών	11.551	11.786	11.941	12.194	12.371	12.530	12.751	12.915	13.154
Γέννησης	-	-	7.203	6.313	5.652	12.273	12.014	12.249	11.531
Οικογενειακά	-	17.042	508.056	-	711.527	-	727.032	-	796.805
Άλλα επιδόματα	9.246	9.091	9.250	9.268	11.828	9.616	9.761	10.336	10.473

Σημείωση: Στα “Άλλα Επίδοματα” περιλαμβάνονται τα επιδόματα στεγαστικής συνδρομής, ομογενών, ορεινών & μειονεκτικών περιοχών, τα έξοδα κηδείας, η συνεισφορά του Δημοσίου στα κόκκινα δάνεια και το επίδομα στα προστατευόμενα τέκνα θανόντων σε φυσικές καταστροφές.

Πηγή: ΟΠΕΚΑ

3.3. Τράπεζες

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), οι ελληνικές τράπεζες σημείωσαν πρόοδο στη μείωση των ΜΕΔ, τα οποία διαμορφώθηκαν στο τέλος Σεπτεμβρίου 2020 σε 63,4 δις ευρώ, μειωμένα κατά 10,2 δις ευρώ συγκριτικά με το τέλος Δεκεμβρίου 2019 (βλ. παρακάτω Διάγραμμα) και κατά 56,3 δις ευρώ συγκριτικά με το τέλος Σεπτεμβρίου 2015, οπότε είχε καταγραφεί και το υψηλότερο επίπεδο ΜΕΔ.

Τον Σεπτέμβριο του 2020 ο λόγος των ΜΕΔ¹⁴ προς το σύνολο των δανείων παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο (35,3%). Ως προς τις επιμέρους κατηγορίες χαρτοφυλακίων, ο λόγος διαμορφώθηκε σε 38,9% για το στεγαστικό, 42,9% για το καταναλωτικό και 32,3% για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο.

Πριν το ξέσπασμα της πανδημίας και των ιδιαίτερα αρνητικών συνεπειών της στην οικονομία ο στόχος για τον δείκτη ΜΕΔ ήταν να μειωθεί κάτω του 20% στο τέλος του 2021, με τη συμβολή και του σχεδίου “Ηρακλής” (ν. 4649/2019). Ωστόσο, σύμφωνα με την Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική για το 2019 (Ιούνιος 2020), οι εξελίξεις στο μέτωπο της πανδημίας άλλαξαν τις συνθήκες, με αποτέλεσμα οι τράπεζες να έχουν

¹⁴ Τα στοιχεία αφορούν σε εντός ισολογισμού δάνεια (προ προβλέψεων) των Ελληνικών εμπορικών και συνεταιριστικών τραπεζών που λειτουργούσαν στην υπό μελέτη περίοδο. Στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) περιλαμβάνονται δάνεια με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών και δάνεια αβέβαιης είσπραξης χωρίς τη ρευστοποίηση εξασφάλισης, ανεξαρτήτως ημερών καθυστέρησης. Δεν περιλαμβάνονται “ανοίγματα” σε χρεωστικά μέσα εκτός δανείων ούτε στοιχεία εκτός ισολογισμού (π.χ. εγγυητικές επιστολές).

μετατοπίσει χρονικά τα σχέδια τιτλοποιήσεων, αλλά και το εύρος των δανείων που θα καλύψουν, σε σχέση με τον αρχικό τους προγραμματισμό, γεγονός που θα καθυστερήσει την περαιτέρω αποκλιμάκωση του υψηλού αποθέματος των ΜΕΔ. Ταυτόχρονα, παρά τα μέτρα που έχουν ληφθεί από την Πολιτεία και τις τράπεζες, αναμένεται εισροή νέων ΜΕΔ, ιδίως από τις αρχές του επόμενου έτους. Το ύψος της νέας γενιάς ΜΕΔ θα εξαρτηθεί από το μέγεθος της ύφεσης το τρέχον έτος, καθώς και την ταχύτητα επαναφοράς της οικονομίας το 2021. Για αυτό, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στην πρόσφατη έκθεσή του για την πορεία της ελληνικής οικονομίας, συνέστησε την υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την αντιμετώπιση των μακροχρόνιων αδυναμιών του τραπεζικού συστήματος.

Διάγραμμα 9 Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε δις ευρώ

